Štev. 66. Posamezna številka 1 Din. V Ljubljani, v nedeljo 15. aprila 1923. Poštnina pavšalirana. Leto I.

JUTRANJE NOVOSTI

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan zjutraj, izvzemši pondeljke.
Mesečna naročnina:
v Ljubljani Din 10·—, po pošti Din 12·—, inozemstvo Din 20·—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213
Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.
Upravništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Oglasi po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure.
Pismenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

K razgovoru s federalisti.

Spričo razgovorov, ki so se vršili v Beogradu in v Zagrebu med predstavniki Narodne radikalne stranke in revizijonističnim blokom, se je pojavilo v našem opozicijonalnem časopisju brez razlike plemena in strankarske grupacije toliko nepoštenosti, da je razbistritev pojmov nujno potrebna. Blagor onemu, ki vé, da se širijo v protivladnih listih vse mogoče kombinacije *iz taktičnih razlogov.* Izmišljajo se kratkomalo neistinite vesti, ki imajo služiti točno odrejenim namenom. Predvsem pa stremijo opozicijonalci v zadnjem hipu pred sestankom narodne skupščine za tem, da zatemnijo jedva razbistreno situacijo. Kakor mojstri v reklami, tako si mislijo, češ, nekaj bo javnost že sprejela kot resnico. Kdor bi hotel te tisočere klevete, neresnice, podtikanja itd. ovreči, bi moral dnevno izdajati list, ki bi glede obsega in informacijske službe bil gotovo največji dnevnik v državi.

Najprej je treba ugotoviti, *da se NRS ni »pogajala« z g. Radićem kakor s predstavnikom kakega posebnega naroda.* Razgovori, ki sta jih vodila g. Gjuričić in dr. Janjić, so nekaj drugega, nego ono, kar si želi g. Davidović, vsekakor pa so daleč od tega, česar se boji g. Pribičević. Mogoče so korekture v režimu in v administraciji, a o reviziji ustave ne more biti govora. To ne more biti pod nobenim pogojem premisa zaželjenega sporazuma. Na izmenjavo načel, na katerih počiva splošna socijalna, pravna in politična oraganizacija države, ne bodo dejanski ustanovitelji skupnega narodnega doma *nikdar pristali.*

V Beogradu je znana javna skrivnost, da je voditelj desničarskih demokratov, g. Ljuba Davidović, postal v očigled zagrebškim razgovorom med NRS in revizijonisti ljubosumen, češ, da je g. Pašić prišel šele sedaj na ono misel, ki jo je on zagovarjal že v dnevih zagrebškega kongresa. V resnici pa je med takratno ideologijo g. Davidovića in med praktično politiko *NRS od danes* velika razlika. G. Davidović je v Hrvatih gledal nekaj posebnega, NRS pa tega ni storila. Jasno se g. Davidović ni izrekel za revizijo, ker ni hotel dati g. Pribičeviću vseh potrebnih adutov iz roke.

To, kar se dogaja sedaj v oslabljeni demokratski stranki, nas radikalcev ne zanima. Sprijazniti se bodo morali — levičarji in desničarji — z dejstvom, da je danes NRS v položaju, ki ji daje pravico, biti nositeljica državne politike. Bodočnost naroda in stranke je vtelešena v energiji NRS. Neokusno je, če se danes g. Davidović »veseli«, da je g. Pašić »usvojio njegovo gledište«. Naravnost zlobno pa je, da g. Pribičević očita NRR »paktiranje s separatisti«.

NRS ima brezdvomno zadnjo besedo, kako se bo razčistila situacija. Opozicija — in med to se naši demokrati »s ponosom« prištevajo — more mirno delati razne kombinacije. NRS bo s svojim natančno usmerjenim delovanjem dokazala, da je vzvišena nad naivnostjo in nergačenjem samoljubnih politikov. To naj si zapomnijo vsi oni, ki mislijo, da NRS ne vé, kaj ji je treba storiti.

Pred otvoritvijo narodne skupščine.

Položaj po zagrebškem sestanku.

SEJA MINISTRSKEGA SVETA.

Beograd, 14. aprila. (B) Danes ob 8. zjutraj se je začela seja ministrskega sveta, na kateri sta delegata Narodne radikalne stranke dr. Gjuričić in dr. Janjić poročala o poteku porazgovorov z Radićem v Zagrebu in z njegovo stranko. Oba gospoda sta takoj po svojem prihodu odšla v ministrsko predsedništvo, kjer so ju pričakovali že vsi ministri s predsednikom vlade Pašićem. Poročilo obeh odposlancev je trajalo celi dve uri. Po referatu se je razvila debata o vprašanjih, ki jih ima rešiti radikalni klub. Seja ministrskega sveta je trajala do 11.30. Zaradi poročila delegatov dr. Gjuričića in dr. Janjića se dopoldne ni mogla vršiti napovedana seja radikalnega poslanskega kluba. Ob 10. se je poslancem sporočilo, da se je seja kluba preložila na popoldne.

VAŽNA SEJA RADIKALNEGA KLUBA.

Beograd, 14. aprila. (B) Na nocojšnji seji radikalnega kluba se je razpravljalo o političnem položaju. **Ministrski predsednik Pašić je imel govor, v katerem je dejal, da je vodila Narodna radikalna stranka pregovore s Stjepanom Radićem v svrho proučavanja političnega položaja. Podobni porazgovori se bodo vršili tudi z vsemi ostalimi strankami. Klub radikalnih poslancev je izrazil zaupnico predsedniku vlade Pašiću in mu dal popolnoma proste roke, da po svoji uvidevnosti izvede započeto politično akcijo, kakor to smatra za potrebno.**

RADIKALNI KLUB.

Beograd, 14. aprila. (B) Danes je ugotovljeno, da šteje radikalni klub 108 poslancev. Vanj je vstopilo nadalje 13 poslancev musulmanskega džemijeta iz Južne Srbije, potem en Romun in en član srbske stranke. Upati je, da vstopi v radikalni klub tudi šest Nemcev, tako da bo potem štel klub 129 poslancev.

PREDSEDNIŠKI KANDIDAT ZA SKUPŠČINO.

Beograd, 14. aprila. (Z) Kakor doznava »Pravda«, je sklenil radikalni klub kandidirati za predsednika narodne skupščine ministra na razpoloženju dr. Marka Gjuričića.

RADIĆEVA DISIDENTSKA POSLANCA.

Beograd, 14. aprila. (Z) Danes sta dospela semkaj disidenta Radićeve stranke Kordič in dr. Mlinarević, ki sta bila izvoljena v Hercegovini za poslanca. Izjavila sta novinarjem, da sta se **zaradi tega odcepila od Radića, ker sta zapazila, da Radićevi cilji ne streme po socijalni organizaciji kmetov.** Udeleževala se bosta parlamentarnega delovanja neodvisno kot zastopnika »hercegovinske seljačke stranke«. Zanimala sta se posebno za dopotovanje federalističnih poslancev iz Črne gore, ker se hočeta z njimi sporazumeti. Dr. Mlinarević in Kordič nameravata izdajati v Hercegovini poseben list »Hercegovački slobodni dom«.

IZ SEJE DEMOKRATSKEGA KLUBA.

Beograd, 14. aprila. (Z) Demokratski klub je imel danes dopoldne sejo, na kateri je najprej razpravljal o pritožbah proti volitvam v narodno skupščino. Po poročilu poslanca dr. Krizmana o volilni agitaciji Radićevcev, se je začela debata, po kateri je demokratski klub na predlog predsednika sklenil, predložiti verifikacijskemu odboru in narodni skupščini pritožbo zoper volitve v varaždinskem okrožju. Nato je dr. Ribar utemeljeval svojo pritožbo proti volitvam v virovitiški županiji. Potem je demokratski klub razpravljal o kandidaturah za verifikacijski odbor. Klub je sklenil kandidrati za ta odbor poslance *Pečića, Pero Markovića, Wilderja, Šumenkovića* in *dr. Krizmana.* Verifikacijski odbor obstoja namreč iz 21 članov, ki se volijo v skupščini proporcijonalno po strankah. Za tem je klub razpravljal o tekočih stvareh, nakar se je seja zaključila. Prihodnja seja demokratskega kluba je zakazana za ponedeljek dopoldne.

ZANIMIV RADIĆEV KOMENTAR.

Zagreb, 14. aprila. (Z) Včeraj ob 6. uri popoldne so novinarji, ki so se zbrali v dvorani, kjer se je vršila konferenca med zastopniki strank, prejeli komunike o izidu porazgovorov predstavnikov hrvatske republikanske seljačke stranke, slovenske ljudske stranke in jugoslovenske muslimanske organizacije z zastopniki Narodne radikalne stranke. Pri tej priliki je podal predsednik hrvatske republikanske seljačke stranke Stjepan Radić komentar h komunikeju, v katerem je med drugim izjavil:

Tekom porazgovorov, ki so se vršili v četrtek in petek, smo mi Hrvatje naglašali, da smo se hoteli uveriti, ali misli Narodna radikalna stranka, da bi bilo znjo dobro, da se za slučaj, da ne pride do sporazuma, posluži sile, in nadalje, ali misli, da bi bila stvarna šibkost, ako se zateče k sili. Nato sta zastopnika Narodne radikalne stranke dr. Gjuričić in dr. Janjić odgovorila, da **stoji Narodna radikalna stranka že od davnaj na parlamentarnih načelih in spoštuje svobodne tradicije in da zaradi tega smatra vsako uporabo sile za nesrečo.**

Nato smo opozorili, da bi v slučaju, da pride do obnove radikalno demokratske koalicije in bi v demokratski stranki odločeval Pribičević, Hrvatje to smatrali za izzivanje in bi nadaljevali opozicijo z ostrejšimi metodami do skrajnih mej. Kar se tiče demokratov — brez ozira na to, koliko je med njimi desničarjev, pristašev Svetozarja Pribičevića, smo izjavili, da bi bil z njimi sporazum idejno lažji kot z radikalci, toda stvarno težji, prvič zato, ker so demokrati pri Srbih v manjšini in drugič, ker zamerja Davidović Pašiću ono, česar nima, da je namreč Pašić za tri narode, ko je vendar v resnici le za en narod,tako, da smo tudi mi logično za hrvatski narod. Vidimo torej, da je pri Davidoviću nastopila recidiva na gornje in da namerava prevzeti vlogo Pribičevića, ne le kot branilec države, kar bi bilo še razumljivo, ampak tudi službenega narodnega edinstva o čemer je ljudstvo spregovorilo pri volitvah besedo. Ljudstvo je to stališče odklonilo.

RADIĆEVA VELIKA SKUPŠČINA.

Zagreb, 14. aprila. (Z) Jutri, v nedeljo se vrši velika skupščina hrvatske republikanske seljačke stranke, na kateri bo njen predsednik Stjepan Radić poročal o dosedanjem poteku porazgovorov in o nadaljni politiki stranke. Zborovanje se bo vršilo na pašniku vasi Vukomerca do gozdička Borongaja. Ako bo jutri deževalo, bodo Radićevi poslanci priredili v večjih prostorih v Zagrebu kakih deset shodov.

Absurdna podtikanja.

Fantastične »Slovenčeve« trditve.

Beograd, 14. aprila. (D) Ljubljanski »Slovenec« trdi v svojem poročevanju o porazgovorih Narodne radikalne stranke z zastopniki revizijonističnih parlamentarnih skupin, da je predsednik stranke Nikola Pašić zapustil svoje dosedanje stališče, katerega se je radikalna stranka vedno in povsod držala, in da je začel popuščati. Pravi, da so radikalci pristali na avtonomije v okviru pokrajin, da so privolili v revizijo vidovdanske ustave in da so revizijonistom za ceno sporazuma dovolili razne druge koncesije. Kakor izve Vaš poročevalec iz najkompetentnejšega vira, **so te in podobne trditve »Slovenca« brez vsakršne podlage in so le varanje javnosti.** Vse njegovo pisanje je le voda na revizijonistični mlin. **Vse te vesti so gola izmišljotina in preračunjena za beganje nerazsodnega občinstva.** Izjaviti se more najkategoričneje, **da se Narodna radikalna stranka niti za las ni odrekla svojemu programu, katerega dosledno izvaja. Popolnoma absurdno pa je seveda, da bi bila privolila v kakršnokoli revizijo vidovdanske ustave.** Temeljna točka programa Narodne radikalne stranke je brezpogojna izvedba vseh določb ustave brez zavijanja ali strankarskega tolmačenja poedinih njenih členov. Zahtevati od radikalne stranke revizijo ustave, bi značilo isto, kakor zahtevati od »Slovenca«, naj se začne zavzemati za to, da se slovenska ljudska stranka odreče svojemu katoliškemu načelu. — To velja tudi za demokratska lista »Preporod« in »Novosti«, ki trdita isto in vesta povedati, da je Narodna radikalna stranka pristala na avtonomije in na revizijo ustave.

Važen obisk grškega zun. ministra v Beogradu.

VPRAŠANJE NAŠEGA PRISTANIŠČA V SOLUNU.

Beograd, 14. aprila. (Z) Včeraj je na povratku iz Cannesa dospel v Beograd grški zunanji minister *Alexandris,* ki se je tamkaj sestal z Venizelosom in grškim poslanikom v Parizu. Na kolodvoru sta ga pozdravila pomočnik zunanjega ministra Gavrilović in grški poslanik na našem dvoru. Alexandris ostane danes ves dan v Beogradu. Dopoldan ob 9. uri je posetil zunanjega ministra dr. Ninčića in je imel z njim daljšo konferenco. Negov poset je bil le informativen. Alexandris se je zanimal za vse zadeve, ki vežejo obe državi, tako n. pr. za skupno akcijo proti četaškim tolpam in za sporazum z bolgarskim ministrskim predsednikom Stambolijskim. Govorila sta tudi o vprašanju obnovitve nevtralnega pasu v solunskem pristanišču, ki je že več mesecev stacijonarno. Grški zunanji minister se je zanimal tudi za druga vprašanja zunanje politike, kakor tudi za vstop Grške v malo antanto. Kralj Aleksander bo danes sprejel Alexandrisa, ki se zvečer odpelje v Bukarešto. Povodom njegovega prihoda v Beograd piše »Politika«, da se opaža v naši javnosti precejšnje nerazpoloženje proti Grčiji zaradi zavlačevanja zadeve obnovitve nevtralnega pasu v solunski luki, zakar ni nobenega pravega povoda in ki se mora vendar enkrat rešiti.

Nove konvencije z Bolgarsko.

Beograd, 14. aprila. (Z) V ponedeljek odpotuje v Sofijo posebna delegacija, obstoječa iz vseučiliškega profesorja Milutina Novakovića in inspektorja zunanjega ministrstva Vlade Petrovića, ki bosta konferirala z zastopniki bolgarske vlade zaradi sklepanja konvencije o izročevanju krivcev (po neuillyski mirovni pogodbi), in sicer ne le krivcev po kazenskem zakonu, ampak tudi političnih. Na programu delovanja te komisije je tudi vprašanje plačevanja bolgarskih rekvizicij na našem ozemlju. **To vprašanje je zelo važno, ker se bo iz njegove rešitve mogla jasno videti prava namera ministrskega predsednika Stambolijskega. Povodom svojega bivanja v Beogradu je Stambolijski obljubil, da bo storil vse korake, da se te rekvizicije poplačajo.** Komisija bo razpravljala tudi o vprašanju sekvestrov. Ker gre le za objekte manjše vrednosti, je upati, da se bo zadeva kmalu povoljno uredila.

Nove grožnje Nemčiji.

Pariz, 14. aprila. (T) Včeraj popoldne se je vršil na »Quai d' Orsay« prvi sestanek med Poincarejem in Theunissem. Sestanka so se udeležili tudi nekateri francoski in belgijski ministri. O sestanku je bil izdan komunike, v katerem se ugotavlja, da sta **belgijska in francoska vlada edini v tem, da je treba nadaljevati skupno akcijo v Poruhrju tako dolgo, dokler Nemčija direktno ne predloži svojih predlogov glede reparacijskega plačila.** Obe vladi sta proučili nove mere v svrho poostritve pritiska na Nemčijo. Prihodnja seja se vrši jutri.

London, 14. aprila. (D) Reparacijski načrt, ki ga je priobčil včerajšnji pariški »Matin«, je vzbudil v tukajšnjih diplomatičnih in političnih krogih veliko pozornost in zanimanje. Vsebina načrta še ni popolnoma znana, pač pa izvleček vsebine, iz katerega sklepajo, da ga je inspiriral sam Poincaré, kar bi pomenilo, da se je francoska vlada bistveno približala angleškemu stališču. Drugi pa menijo, da je ta načrt izdelal Loucheur.

Pred lausannsko konferenco.

Carigrad, 14. aprila. (T) Delegacija angorske vlade, ki je dospela semkaj, odpotuje 16. t. m. v Lausanno. Delegacijo tvorijo načelnik Izmed paša, Asam bej, štirje svetovalci in več izvedencev. Iz krogov delegacije se doznava, da se namerava Kemal paša po sklepu mirovne pogodbe odtegniti političnemu življenju.

London, 14. aprila. (K) Listi javljajo iz Washingtona, da je vlada sklenila poslati svoje zastopstvo k razpravam v Lausanni.

ZVIŠANJE POŠTNIH PRISTOJBIN NA MADŽARSKEM.

Budimpešta, 14. aprila. (K) Od srede aprila naprej se zvišajo poštne, brzojavne in telefonske pristojbine za 80 do 100 odstotkov. Na cestnih železnicah se od jutri naprej zviša tarifa za 60 odstotkov.

Ustanovitev „bele internacijonale“.

ITALIJANSKI KLERIKALCI PROTI MIROVNIM IN JADRANSKIM POGODBAM.

Torino, 14. aprila. (K) Na zborovanju ljudske stranke je predsednik Ruffo v odseku za zunanje zadeve poročal o zunanjem položaju. Označil je **mirovne pogodbe za neveljavne** in se je **zavzemal za gospodarske pogodbe s podonavskimi deželami,** katere je dosedaj **žal zaprečavala napetost med Italijo in Jugoslavijo.** Končno je protestiral proti temu, da se Rusija obravnava kot dežela, ki jo smejo velesile izkoriščati. **Reški delegat Marussich je govoril proti jadranskim pogodbam.** Vodja levice Miglioli je obžaloval, da je v zunanji politiki stranke dosedaj pogrešati prave smeri in zahteval, da se napravijo efektivni koraki za udejstvitev »bele internacijonale«. Pri tem je pokazal na napredek, ki ga kaže sklep ravno sedaj zborujoče »Jeune Republique«. Glavni urednik novega lista »Il Popolo« Donatti je pojasnjeval težkoče, za stranko gojiti primerno zunanjo politiko, če je vse novinarstvo inspirirano iz Pariza. Don Sturzo je govoril za odstranitev carinskih omejitev in za upeljavo izvoznih premij, za kar da je pritrditev vlade skoraj gotova. Poročilo je bilo nato odobreno.

Vatikan in fašizem.

Rim, 14. aprila. (T) Papeževo glasilo »Osservatore Romano« dementira vesti o zvezi Vatikana z novo katoliško stranko, ki se je izrekla za sodelovanje s fašisti. »Agenzia Volta« pa poroča iz uglednih katoliških krogov, da se je ustanovila nova klerikalna stranka s privolitvijo Vatikana.

Papež Pij X. — svetnik.

Rim, 14. aprila. (T) Vsi stalno v Rimu bivajoči kardinali so izročili papežu prošnjo, naj se proglasi papež Pij X. za svetnika.

VATIKAN IN SPIRITIZEM.

Rim, 13. aprila. — Časopis »Osservatore Romano«, uradni list papežev, priobčuje dolgo noto zoper spiritizem. Obrača se proti Piccolu, ki je obelodanil članek, katerega pisec zastopa mnenje, da je bil Kristus največji medij človeštva in da pri viharju na morju ni Kristus korakal po vodni gladini, temveč njegova prikazen, in da je pri spremembi na gori Kristovo telo spalo, med tem ko so bile tri osebe, ki so jih videli apostoli, tri prikazni Kristovega duha. Pisec onega članka, ki je medij, pravi, da so mu bile dane te informacije iz dokumentov, katere so zapustili Kristusovi sodobniki.

Ali ste že obnovili naročnino za „Jutranje Novosti“?

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Drama: ob pol 11. uri: »Sirota Anka«, spevoigra. Pevski zbori malih Slovenk. Prireditev »Splošnega ženskega društva«. Izv. Ob 3. uri pop.: »Ugrabljene Sabinke.« Izv. Vlogo Strižela igra g. Danilo. Ob 8. uri zvečer: »Hedda Gabler.« Gostovanje ge. Marije Vere, članice Narodnega gledališča v Beogradu. Izven.

Opera: »Gorenjski slavček.« Izven.
Kino Tivoli: »Devojka iz Piccadilly.«
Kino Ideal: »Teodora.«
Kino Matica: »Tanice pot v nebesa.«

V Mariboru:

Narodno gledišče: »Traviata.« Gostujeta gg. Hržič, baritonist in Knittel, tenorist, člana zagrebške opere.

V Ljubljani, v ponedeljek 16. aprila:

Drama: »Hedda Gabler.« Gostovanje ge. Marije Vere, članice Narodnega gledališča v Beogradu. Red C.
Opera: Zaprto.
Kino Tivoli: »Devojka iz Piccadilly.« II. del.
Kino Ideal: »Mož, ki je povzročil zločin.«
Kino Matica: »Tanice pot v nebesa.«

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: lekarna Trnkoczy na Mestnem trgu in Ramor pri kolodvoru.

Grško stališče v solunskem vprašanju.

Kakšno stališče zavzema naša vlada v solunskem vprašanju, je naš list zadnjič podrobneje že poročal. Danes si hočemo natančneje predočiti grško mnenje o tej za obe sosednji državi tako važni zadevi. Problem ni samo diplomatskega, ampak predvsem gospodarskega in notranje političnega značaja.

Vsaka država, ki je blizu morja, si išče izhoda do njega; brez njega ni pravega življenja, kajti ni neposredne zveze z ostalim svetom, z mednarodno trgovino. To bridko občutijo kontinentalne države, kot je n. pr. Švica, Češkoslovaška, Avstrija... To je bridko občutila pred svetovno vojno Srbija, ki je imela vrhu tega še na severu in zahodu za sosedo neizprosno sovražnico, katera ji je s trgovinsko blokado skušala onemogočiti vsako zvezo z ostalo Evropo. Takrat je bila edina pot Srbije k morju v smeri na veliko solunsko pristanišče, kajti o naravnejšem izhodu na Jadran takrat sploh ni bilo mogoče niti govoriti.

Začetkom l. 1914 je zato srbska vlada stopila v stik z grško in sklenila pogodbo, katera ji je dala zelo obširne trgovinske olajšave v Solunu. Ko je Avstro Madžarska zvedela o tej pogodbi, je poslala Grčiji brutalno noto, v kateri je kratkomalo zahtevala zase iste prednosti v solunski, kot ji je dobila Srbija. Grčija je razumela, kam meri ta nota in je sklenila s Srbijo novo pogodbo, kajti tudi slednja je uvidela položaj in razdrla prvotno konvencijo. Ta nova pogodba je pa bila nalašč tako splošno in nejasno sestavljena, da Avstrija ni več videla v njej nobene nevarnosti za obstoj svoje trgovine v Egejskem morju.

Po končani svetovni vojni so se takoj začela nova pogajanja med našo državo in Grško radi solunske luke. Danes se je položaj naše države, kar se tiče te zadeve, precej izboljšal, problem ni več tako življenskega pomena za Srbijo, kot je bil prej, ko ni imela jadranskih pristanišč. Njegova važnost se je zmanjšala in se bo pozneje še bolj zmanjšala, če dobimo Baroš ali pa če si ustvarimo ob Jadranu veliko moderno pristanišče z direktno železniško zvezo v Beograd. Pri pogajanjih, ki so se vršila na licu mesta v Solunu med zastopniki naše in grške vlade, so se obravnavala sledeča vprašanja: obseg in privilegiji prostega pasa, ki ga bi dobila Jugoslavija v Solunu; železniška proga in način jugoslovenskih transportov iz Gevgelija v Solun in slednjič, na drugem mestu, eventualnost teritorijalnega prehoda (zemeljskega pasa) od jugoslovenske meje do morja in ustanovitev srbskih šol v solunskem okrožju.

Ta jugoslovenski enklave na grških tleh Grkom nikakor ne prija, kajti če odstopijo naši državi zemeljski pas do morja, bi bila Grčija razdeljena v dva ločena dela, v severno Grčijo in v južno Grčjo, med katerima bi ležalo jugoslovensko ozemlje, približno tako, kakor deli poljski pas, ki sega do morja, vzhodno Prusijo od zapadne Prusije.

Naša vlada je v vseh teh vprašanjih poslala grški vladi memoar, ki ga sedaj študira posebna komisija. Kakoršnakoli bo potem konvencija, ki jo bosta sklenili obe vladi, vendar bo morala imeti tako stalno podlago in biti tudi v podrobnostih tako jasna, da ne bo pozneje od nobene strani neprilik, incidentov in ugovorov.

Ni gotovo ali bo naša vlada obstojala na zahtevi zemeljskega pasa do morja, ki ga hoče imeti predvsem radi tega, ker je ves solunski hinterland slovanski in ne grški, vendar pa bo morala imeti vse ugodnosti za popolnoma nemoten prevoz od naše mejne postaje Gevgeli do našega dela solunske luke. Železnica je v rokah neke francoske družbe in radi tega je pričakovati, dase bo prehodni promet točno vršil.

Pri solunskem vprašanju igrate za kulisami dve drugi državi bolj posredno, a vendar važno vlogo, namreč Italija in Bolgarska. Italija hoče našo trgovino na vsak način izriniti iz Adrije, ki jo smatra za »mare nostro«; zato skuša, da bi mi dobili čim večje koncesije v Solunu in bi najraje imela, da bi trgovali čez morje samo preko Soluna in se ji tako popolnoma umaknili iz Jadrana. Kar se tiče Bolgarske, je položaj meddržavnih zvez tako nestalen, da računa Grška z eventuelnim poznejšim slovanskim blokom na Balkanu. (Jugoslavija — Bolgarska.) V slučaju konflikta z Grško bi seveda jugoslovenski pas do Soluna igral veliko ulogo in zato je Grčija zoper njega.

Dr. P. V. B.

Pismo iz Poljske.

R. P. Varšava, 11. aprila.

Justifikacija prelata Butkiewicza je napravila v poljskem javnem mnenju silno slab utis. Listi se bavijo v obširnih člankih z zverinskimi metodami boljševikov, ki provocirajo mržnjo vsega katoličanstva proti sovjetskemu sistemu. »Gazeta Poranna« je objavila članek, poln očividnega sovraštva proti židovstvu. Židovstvo primerja ta list s polipom, ki izsesava ves evropski kontinent. Usoda je dodelila Poljski vlogo arene, v kateri se bije glavna borba proti židovski zalegi. V splošnem pa je opažati, da je vse nacijonalistično časopisje enodušno napadalo židovstvo in komuniste.

V ospredju zanimanja so zaenkrat pogajanja za ustavitev solidne parlamentarne večine. Veliko pozornost je vzbudil uvodnik »Robotnika« pod naslovom »Prevara«. Ta socijalističen list je vedel povedati o nekih tajnih razgovorih med strankami narodnega bloka in agrarno stranko. V tej smeri je vršilo precejšen pritisk tudi nacijonalistično časopisje, ki je povdarjalo, da gre sedaj za naravno evolucijo, ki bo prignala g. Witosa v tabor desnice. Kakor znano, se bije na Poljskem že štiri leta prav ljuta borba za izvedbo agrarne reforme. Nepomirljivo stališče, ki ga v tem pogledu zavzema g. Witos, je razumljivo. On ne more pred svojimi volilci zagovarjati nobene koncesije, ki bi jo v danem položaju moral ponuditi strankam nacijonalnega bloka. Sicer pa velik del političnih krogov ne veruje v možnost ustanovitve široke parlamentarne večine. Poljski parlamentarizem je danes, kakor nekdaj, najpopolnejša slika raztresenosti. Sejm stoji pred velikimi nalogami, reševati bi trebalo ogromni kompleks gospodarskih in socijonalnih problemov, medtem pa se sejm in senat v svoji notranjosti razjedata z ljutimi strankarskimi borbami.

Več uspehov beleži poljski zunanji minister Skrzynski. Bil je nedavno v Milanu, kjer sta izmenjala z Mussolinijem svoje misli o vzhodno-gališkem vprašanju. Skrzynski je bil s tem sestankom zelo zadovoljen.

Slovenska avtonomija

Dr. Brejc je v nekem svojem govoru omenjal, da je »Narodna vlada«, kot zastopnica celega slovenskega naroda, dala narodu »samoupravo v najširši meri, ki je sploh bila mogoča«. — »Prejšnja deželna avtonomija je bila komaj slabotna senca tiste samostojnosti in samouprave, ki je bila last Narodne vlade, prvega ministrstva zedinjene, samostojne »Slovenije«. — Dr. Brejc torej trdi, da je slovenski narod takrat imel neko silno lepo avtonomijo, toda tista avtonomija je bila last Narodne vlade. Čegava je bila torej tista rajska ptica: slovenskega naroda ali Narodne vlade? Ako je bila v lasti Narodne vlade, ni bila v lasti naroda in narod ni imel avtonomije.

Dr. Brejc je v tem slučaju povedal resnico. Slovenski narod ni bil še nikdar tako brez samouprave, kakor takrat, ko je vladala nad njim slavna Narodna vlada. Stare knjige pišejo, da so naši predniki v starih časih tudi pod nemškimi grofi imeli neko samoupravo: imeli so župane in občinska zastopstva. Tudi ob časih najhujšega avstrijskega absolutizma pred letom 1848 smo imeli vsaj senco občinske samouprave. Med vojno je vladalo vojaško nasilje, mnogo županov je bilo odstavljenih, drugi so postali hlapci vojaščine in vlade, ter morali samo izvrševati njihova povelja. Ko je pa Avstrija propadla in je nastopila »Narodna vlada«, je nad narodom zavladal najhujši absolutizem. Župani so se odstavljali kar na debelo in nastavljali gerenti, o kakšni občinski samoupravi sploh ni bilo govora. Občinski zastopi so vsi že zdavnaj izgubili svojo pravico, a vlada ni marala dovoliti novih volitev.

Takoj po razpadu Avstrije bi se bila morala dati ljudstvu prilika, da pove svojo besedo. Toda Narodna vlada se je bala ljudstva ter ga je držala cela leta za goltanec, kakor ga niso nikdar držali nemški grofje in generali.

Ravno tako so bile ustavljene tudi vse druge samoupravne korporacije. Ni bilo nobenih volitev in nobenih ljudskih zastopov, če so pa kakšni bili, so bili brezpravni.

Narodna vlada je celo stavila centralistični vladi pogoj, da ne sme biti volitev za Narodno skupščino vsaj 18 mesecev od ujedinjenja, češ, da se narod pomiri, — to se pravi: da se ohladi od svojega prvega navdušenja in da bo v tem času mogoče zanesti med ljudstvo različna opozicijonalna gesla.

Šele preko centralne vlade smo začeli dobivati nazaj samoupravne pravice, a vedno v odporu s slovensko ljudsko stranko. In sedaj, ko hoče vlada dati ljudstvu samoupravo, kakor je določena v ustavi, vpije SLS, da samouprave ne mara, ter hoče »revizijo ustave«, dobro vedoč, da do take revizije ne more priti v nobenem slučaju še nekaj let. SLS dela to samo, da bi preprečila samoupravo, katero hoče dati Narodna radikalna stranka. SLS noče samo prave uprave ljudstva, hoče samo tako avtonomijo, da bi gospodje, ki so se vrinili za poglavarje SLS, delali z ljudstvom, kar bi hoteli. — Nekaj let so delali, odslej pa ne bodo nikdar več. Ljudstvo mora biti samoupravno in absolutističnim vladam je odklenkalo za vedno.

ŽELJA AVSTRIJSKEGA »DRŽAVNEGA UPRAVITELJA.

Ženeva, 14. aprila. (K) Generalni komisar Društva narodov za Avstrijo dr. Zimmermann, katerega funkcije so prenehale s 1. aprilom, je naznanil Društvu narodov, da namerava to službo prevzeti definitivno.

Kaj hočete?

Ob času velike francoske revolucije se je mala pokrajina Vendeja uprla ter se ni hotela podvreči francoski vladi. Hotela je, da obdrži svoj stari fevdalni pokrajinski sistem. Francoski vlastodržci so morali uporabiti oboroženo silo in so vstajo Vendejcev zadušili v krvi. Sedaj so Vendejci najboljši Francozi in ob času svetovne vojne so dali Franciji ministrskega predsednika Clemenceau-a.

Sredi preteklega stoletja so se uprli na Španskem severni deli države, zlasti Katalonci, ki prebivajo po severni Španiji in preko Pirenejev na južnem Francoskem. Hoteli so imeti za svojega vladarja nekega don Karlosa. Karlistično gibanje je povzročilo dolgotrajne in silno krvave državljanske vojne na Španskem in mnogo notranjih zmed tudi na Francoskem. Ob času svetovne vojne so Katalonci dali Francozom velikega vojskovodjo, maršala Focha.

Slovenci in Hrvatje niso Vendejci in Katalonci in njihovo gibanje ne bo povzročilo toliko težav, kakor so jih Vendeja in Katalonija. Brez dvoma je, da bo državna misel zmagala. Kdor hoče, da bi Slovenci in Hrvati, če tudi v manjšem obsegu, posnemali Vendejo in Katalonijo, dela Slovencem in Hrvatom zelo slabe usluge, toda ujedinjenja ne bo preprečil.

Zapiski.

Včerajšnjo »Jutro« prinaša vest o koncu ministrovanja dr. Županića. Iz vesti je razvidno slabo razpoloženje gospodov okoli »Jutra«. Sigurno je, da bi bilo njim najljubše, da bi NRS sploh ne obstojala. Mi ne trdimo, da bo ostal minister g. dr. Županič v vladi tudi po rekonstrukciji. Tega nihče ne ve, najmanj pa »Jutro«. Nj. Vel. kralj, predsednik vlade g. Pašić in glavni odbor NRS je 16. decembra poveril g. dr. Županića z ministrskim mestom in on je postal član kraljevske vlade. Slovenski narod ga ni izvolil za poslanca, ker je dal prednost pred dr. Županićem defetistu dr. Korošcu, mesarju Pucilju in sličnim. To ni njegova krivda, da ni bil izvoljen za poslanca. Oni, ki so bili z Županićem, ga najbolje poznajo in poznajo tudi njegove sposobnosti, zavzemanje za Slovenijo in Slovence, njegovo patrijotsko delo ter najglavnejše, njegovo poštenost in značajnost. Ko mu je g. Pašić ponudil, da ga postavi še na kako volilno listo v Srbiji, ni g. dr. Županič hotel na to pristati, češ, da je on Slovenec in da bo iskal poverila svojih sonarodnjakov. Bi morda gg. Žerjav, Kukovec ali kak drugi demokrat postopal tako? Ne! — Oni, ki so se nahajali v Beogradu v bližini g. Pašića vedo, da je 19. marca minister g. dr. Županič podal telegrafično ostavko na ministrski položaj. Dva dni nato, je prišel v Beograd in šel z ostavko k predsedniku vlade. G. Pašić je ni sprejel in mu je rekel, da ostane še nadalje minister. Končno bo g. dr. Županič še vedno v kombinaciji za ministra, toda dr. Žerjav, Kukovec, Pucelj in številni drugi pa najbrž nikdar več!

ITALIJANSKI FAŠISTI ZA MONARHIJO.

Milan, 13. aprila. (T) O priliki slovesne otvoritve vzorčnega sejma so priredili fašisti kralju viharne manifestacije. V gledišču Dal Verne se je vršila slavnostna predaja hrabrostnih kolajn, kateri je prisostvoval tudi kralj. Prvi je govoril general Cavallini, nato pa komendator Alfieri, ki je govoril o zgodovinski potrebi monarhije, katero je fašizem ojačil in s tem rešil domovino. Proslavljal je kralja, kateremu je občinstvo prirejalo dolgotrajne ovacije. Čuli so se klici: Živijo fašistovski kralj, živijo fašistovska monarhija, ki je rešila Italijo!

Usoda habsburških nadvojvod.

Kakor podgane iz potapljajoče se ladje, so se habsburški nadvojvode razkroipli po svetu. Nadvojvoda Evgen živi v Bazileji, nadvojvoda Peter Ferdinand v Lucernu ,nadvojvoda Leopold Salvator s svojo družino pa v Barceloni. Nadvojvoda Jožef in Friderik živita z družinami vred na Madžarskem. Nadvojvoda Štefan je šel na svoja posestva v Galicijo.

Številno družinsko osobje živi od podpor, ki jim jih pošiljajo prijatelji, sicer precej redno. Nadvojvoda Jožef Ferdinand in nadvojvoda Rainer se nahajata v Solnogradu, kjer živita dokaj zmerno. Nadvojvoda Franc Salvator životari s svojo številno družino na gradu Wallsee.

Tudi obitelj ubitega nadvojvode Franca Ferdinanda živi v zelo kritičnih razmerah; člani se že ozirajo za poštenimi poklici. Najstarejši Kaks študira pravo na neki nemši univerzi, vojvoda Ernst se nahaja v neki šoli v Brucku.

Edino hči Franca Ferdinanda princeza Sofija je prišla s pomočjo svojega učitelja na dobro mesto. Pred tremi leti se je poročila z grofom Nostizom in je sedaj gospa graščine Falkenau.

Rusija — ognjišče epidemij.

S tem ne mislimo boljševiške epidemije, ki bi se pa pravzaprav tudi smela tako imenovati. V mislih imamo namreč epidemije v pravem pomenu besede, nalezljive bolezni, ki ogrožajo obstoj celih narodov.

Iz poročila zdravstvenega odseka Društva narodv sledi, da je bilo v Rusiji lansko leto še enkrat toliko slučajev legarja in mrzlice, kakor leta 1921. Na Poljskem se je pojavilo lansko leto ravno toliko slučajev legarja, kakor predlanskem. Močno pa je narastlo število slučajev mrzlice. Na Litvanskem se je legar razširil, število slučajev mrzlice pa je ostalo isto, kakor predlanskem. Na Letonskem so narastli slučaji legarja, mrzlica pa je deloma pojenjala. Slučaji kolere so postali v Rusiji, izvzemši Ukrajino in obrežje Črnega morja, nekoliko redkejši. Njihovo število je leta 1922 padlo na eno četrtino predlanskih slučajev. Nasprotno pa je močno divjala kolera v Ukrajini. V ostalih deželah ni zaznamovanih pomembnejših slučajev. Dysenterija je nazadovala v vseh krajih, kjer je poprej divjala. Zdi se, da tudi v Rusiji, odkoder so prišli zelo pomanjkljivi podatki, ni nastopila v večjem obsegu. Koze so deloma ponehale v vseh državah, kjer so razsajale predlanskem, toda število v Rusiji za kozami obolelih ljudi je še vedno zelo veliko. Malarija je zavzela v Rusiji zelo vznemirjajoče dimenzije in položaj je postal še resnejši s tem, da se je pojavila v vzhodni Rusiji nova vrsta te nevarne epidemije, namreč takozvana tropična malarija. Dosedaj je javljenih iz Rusije preko milijon slučajev te bolezni, kar pa tvori gotovo samo del obolelosti, ker so podatki iz Rusije, kakor že omenjeno, zelo pomanjkljivi. Iz vsega tega sledi, da je Rusija še vedno nevarno ognjišče epidemijskih bolezni, za kar se mora rusko prebivalstvo zahvaliti predvsem »vzornemu redu,« ki so ga v Rusiji upeljali boljševiki.

PROCES PROTI PATRIJARHU TIHONU.

Pariz, 13. aprila. (D) »Temps« poroča iz Rige, da so sodniki v procesu proti patrijarhu Tihonu metropolitu Nikaderu in škofu Arzeniju isti, ki so obsodili na smrt prelata Butkiewicza. — Sovjetska vlada je prepovedala vse cerkvene obrede za časa procesa. Močen oddelek konjenice straži sodno poslopje. V dobro informiranih krogih trdijo, da je boljševiška vlada sklenila smrtno obsodbo patrijarha Tihona.

PROCES PROTI MADŽARSKIM KOMUNISTOM.

Budimpešta, 13. aprila. (K) Danes je pričela pred kazenskim sodiščem razprava proti Ernestu Singerju in 66 tovarišem, ki so obtoženi zaradi komunističnega rovarenja. Razprava bo trajala več tednov.

Pismo prijatelju v Paradiž.

Predragi! Odkar ti nisem pisal, smo zašli že precej globoko v april in sicer prav dosledno in povsod. V znamenju aprila se razpleta vse naše življenje. Ko ležeš zvečer spat, ne smeš nikoli misliti, da bo jutri še kaj resnice v vsem tistem, na kar si prisegal včeraj. Svet se vrti po svoje in jutri je lahko pri nas norec največji včerašnji modrijan. Zato vlada v vsem našem življenju nekaka mora, ki ji dajejo nekateri duška v zabavljanju, drugi v surovosti, tretji v kričanju, zadnji, ki so morda prvi, pa v — molčanju. Tak je naš klavrni čas. Človek se ogiblje človeka, zaupnost je izginila, do dobrohotnega kramljanja se pri nas v Ljubljani težko prerineš; brez pijače menda sploh ne. Kamor stopiš, začutiš splozka tla pod seboj in kjer hodiš, se ne moreš iznebiti občutka, da tavaš po okuženem močvirju, ki te prej ali slej gotovo pogoltne. Otepaj se kakor ti drago, vse zastonj! Bacili, ki jih vdihavaš dannadan, se naselijo v tebi in te takoj okužijo, da se naposled nenadoma začudiš pred zrcalom, ki ti pokaže tvoj spačeni obraz: »Bog nebeški, kaj sem to res še jaz?!«

Hudo je bilo nekoč, ko smo bili sužnji tuje nam sovražne sile, ali danes je še huje. Takrat smo sovražili in upali. Sovraštvo je krepilo odporno silo v nas, upanje nam je pomagalo prenašati trpljenje. Danes niti tega nimamo več. Dandanes se trudimo, da temeljito in do dna oblatimo vse, kar bi še utegnilo komu biti svetega, da preženemo vsako trohico veselja do dela vsem tistim, ki bi morda vendarle še hoteli delati. Vsi kar tekmujemo med seboj, kdo bo huje in grše pljuval. Priznati ti seveda moram, da se mi nekoč niti sanjalo ni, kako ogabno znamo pljuvati. Ako le ni to znak tiste bolezni, ki ji pravimo jetika? Bogve.

No, kljub vsemu temu pa ne smeš misliti, da je pri nas res samo dolgočasje doma. Tega pa ne! V politiki, n. pr. se pogajamo. Pogod-, pogod-, pogodbica, malo vina še, pa je lahko pogod-, pogod-, pogodljica ali naravnost — godija! Čemu neki ne? Saj to je vendar naša domača jed. Ker pa meni ne diši posebno in je pravzaprav sploh ne maram, raje molčim o njej. Saj veš, kako je s tako robo. — Pri priliki kaj več. Dotlej pozdravljen!

Tvoj

Tone Zemljan.

Vsi volilci, ki so glasovali za Narodno radikalno stranko, naj prijavijo v organizacijske svrhe svoje naslove glavnemu tajništvu NRS, Ljubljana, Wolfova ulica 1., I. nad. Krajevnim organizacijam, ki so to že storile, ni treba. Gl. tajništvo NRS.

Julij Martov.

(Iz njegovega življenja in delovanja.)

Julij Martov, nedavno v tujini preminuli borec za socijalistična načela, spada med redko posejane zagovornike marksistične ideje, ki so z železno logiko vztrajali na svojem stališču. Trideset let se je boril za načela marksizma, cela desetletja mu je posvečal vse svoje sile.

Že v rani mladosti si je nakopal Julij Martov težko bolezen v griu, ki ga je mučila v moških letih. Toda njegov nemirni, ostri duh je premagal vse telesne težkoče. Njegovi »Spomini socijalnega demokrata» kažejo, da je ni bilo stvari in osebe pred 30. leti, ki je Martov ne bi mogel s svojim bistrim spominom analizirati do zadnje posameznosti. Njegov stil je tekoč, humoristično, mestoma jedko satiričen; Martov res ni bil zastonj eden izmed vodilnih publicistov ruske socijalne demokracije. Sijajen govornik, kakor mnogi, ki so se rodili iz ruske revolucije, Martov ni bil nikoli. Bil je pa nadkriljujoč teoretik, političen taktik svoje stranke, dober, izkušen krmar svojega sroda, ki ga ni zapustil niti ob večeru svojega življenja.

Martov je stal v Vilni in v Petrogradu (tu celo z Ljeninom) ob zibelki ruskega delavskega gibanja. Pod njegovim vplivom je celi pokret zadobil ono smer, ki je bila l. 1884 določena s strani ruskih emigrantov v — Švici. Iz malih, neznatnih lokalnih organizacij se je potem razvila velika politična stranka, ki naj bi bila v l. 1903 dobila na londonskem kongresu neko trdnost, stabilnost. Ali Ljenin je že vanjo vsadil kal razdora. Proti njemu se je boril Martov vse žive dni. Na tistem kongresu je nastal boljševizem: izcimila se je večina (»boljše« znači več, »menjše« pa manj) in manjšina. V tem stanju se je nahajala stranka, ko jo je zalotila svetovna vojna. Martov se je postavil na »mednarodno« stališče, ki ga je zagovarjal na konferencah v Zimmerwaldu in Kienthalu. To stališče je mislil zagovarjati celo takrat, ko se je — v maju l. 1917 — s tisočerimi sodrugi vrnil iz švicarskega eksila v svojo domovino. Sredi najhujšega, krvavega terorja je imel Martov pogum, v Rusiji publicirati svojo veliko obtožnico: »Doli s smrtno kaznijo!« To borbo proti boljševizmu je nadaljeval pozneje v Berlinu.

Ob priliki 25 letnice obstoja socijalistične stranke so mu poslali njegovi prijatelji v sanatorij v Schwarzwaldu brzojavno čestitko. To je bil zadnji pozdrav stranke voditelju, ki je na pragu svojega življenja pač videl zarjo nad svojo domovino, ali dano mu ni bilo, da se povrne v obljubljeno deželo.

Darujte knjige za koroško mladino! Nabiralnik pred Prešernovim spomenikom.

Narodno gledališče v Ljubljani.

Drama:

Torek 17. aprila: Koncert opernega baritonista Aleksandra Balabana. Izven.

Sreda 18. aprila: Črešnjev vrt. Red E.

Četrtek 19. aprila: ob treh popoldne: Othello. Dijaška predstava po znižanih cenah. Izven.

Petek 20. aprila: Hasanaginica. Gostovanje g. Mihajla Markovića iz Zagreba. Red D.

Sobota 21. aprila: Hasanaginica. Gostovanje g. Mihajla Markovića iz Zagreba. Red A.

Opera:

Torek 17. aprila: Čarostrelec. Red B.

Sreda 18. aprila: Janko in Metka. Red D.

Četrtek 19. aprila: Seviljski brivec. Red A.

Petek 20. aprila: Jenufa. Red E.

Sobota 21. aprila: Rigoletto. Red B.

— Koncert Aleksandra Balabana, opernega baritonista, bo definitivno v torek, dne 17. t. m. v dramskem gledališču. Občinstvu se nudi s tem prilika, da spozna priljubljenega solista naše opere tudi kot koncertnega pevca. Zanimivi spored obsega poleg arij iz oper »Othello« (Verdi), »Tannhäuser« (Wagner), »Demon« (Rubinstein), »Don Juan« (Mozart), »Hamlet« (Thomas) izbor modernih ruskih pesmi Rahmaninova, Čajkovskega, Davidova, Arenskega, Grečaninova, Kaliktnova in Lišina. Na klavirju spremlja profesor Aleksander Ruč.

Dnevne novosti.

— **50 letnica češkoslovaškega ministrskega predsednika Švehle.** Danes slavi predsednik poljedelske stranke v Češkoslovaški g. Anton Švehla svojo 50 letnico.

— **Za spomenik osvoboditve in ujedinjenja v Novem Sadu** so dosedaj nabrali lep znesek 130 tisoč dinarjev. Večino tega denarja so zbrale banaške in bačke občine.

— **Zvišanje nekaterih telefonskih pristojbin.** Ministrstvo je z odlokom štev. 11.027 z dne 27. febr. 1923 zvišalo nekatere telefonske instalacijske pristojbine in naročnino. Instalacija velja za vse kategorije naročnikov 1200 dinarjev, samo za naročnike, ki so navedeni pod točko i) čl. 11 telefonskega pravilnika velja še nadalje 300 dinarjev. Naročnino za naročnike pod g) (privatni stanovi itd.) se zviša od 500 na 720 dinarjev. V krajih, kateri imajo več ko 10 naročnikov, se zviša naročnina za naročnike pod g) od 400 na 500 dinarjev. Za instalacijo pomožne centrale, ki ima 1 do 3 sporedne zveze, se plača 250 Din; ako ima pomožna centrala 4 do 10 zvez ali številk, 360 dinarjev, ako ima več ko 10 štev., pa 500 dinarjev. Umeje se samo ob sebi, da je poleg tega zneska treba plačati tudi instalacijsko pristojbino v znesku 1200 dinarjev za vsako telefonsko napeljavo, ki spaja pomožno centralo s telefonsko centralo. Za instalacijo sporednih aparatov, signalnih zvoncev in aparatov v ojačenje toka, je plačati 200 dinarjev. Naročnina za pomožne centrale do 3 številk (sporednih zvez) je 250 dinarjev, od 4 do 10 številk 360 dinarjev in čez 10 številk 500 dinarjev. Vse navedene pristojbine bodo stopile v veljavo za dosedanje naročnike s 1. julijem t. l., za nove naročnike pa veljajo že od 1. dne m. m.

—**Imenik telefonskih naročnikov poštnega ravnateljstva v Novem Sadu, Beogradu, Skoplju in Cetinju.** Izšli so imeniki telefonskih naročnikov beograjskega, skopljanskega, cetinjskega in novosadskega poštnega ravnateljstva. Prodajna cena imenikov, v katerem so telefonski naročniki beograjskega, skopljanskega in cetinjskega ravnateljstva, je 60 dinarjev, imenika novosadskega poštnega ravnateljstva pa 50 dinarjev. Imenike vsakdo lahko kupi pri pošti Ljubljana 1 in Mariboru 1 ter pri ekonomatu poštnega ravnateljstva v Ljubljani.

— **Urad Ljubljanskega velesejma** naproša vsa kulturna, pevska in druga društva, stanovske organizacije, športne klube itd., da prirede svoje kongrese, koncerte, športne tekme itd. za čas letošnjega velesejma od 1. do 10. septembra ter da izvolijo to pismeno sporočiti uradu Ljubljanskega velesejma v Ljubljani, Gosposvetska cesta (Tivoli) Telef. interurb. št. 140 oziroma posetiti v prihodnjih dneh velesejmsko ravnateljstvo v svrho medsebojnega dogovora.

— **Najlepše in najraznovrstnejše knjige,** slovenske, srbohrvatske, češke, ruske, italijanske, francoske in angleške izposoja vsak delavnik od pol 6. do pol 8. zvečer Šentjakobska javna ljudska knjižnica Vožarski pot začetkom Karlovške ceste, električno postajališče. Na razpolago popolni imeniki knjig.

— **Jurjevanje na ljubljanskem gradu** prirede ob priliki cerkvenega proščenja Šentjakobsko-trnovski ter Šentpeterski moška in ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda. Ta najbolj demokratična ljudska prireditev v našem mestu obeta biti letos največja od vseh tovrstnih dosedaj prirejenih, ker sodeluje pri njej nad 300 oseb. Tekmovanje med podružnicami je veliko v vzvišenem cilju, kdo bo več pridobil naši potrebni in koristni šolski družbi.

— **Dunajski mednarodni kongres internistov.** Z velikimi svečanostmi je bil 9. t. m. otvorjen na Dunaju 35. mednarodni kongres zdravnikov-internistov, katerega so se udeležili zdravniki iz vseh držav, med njimi tudi zastopniki jugoslovenskih internistov. Otvoritvi kongresa je prisostvoval predsednik republike g. Hainisch in državni kancler g. Seipel. Orkester, ki je pri tej priliki sviral, je dirigiral g. dr. Jagić, sin našega učenjaka g. Vatroslava Jagiča. Prvi dan kongresa so se vršili referati o bolezni spanja in se je ugotovilo, da stoji bolezen v nekojšji zvezi z gripo. Statistika je dognala, da je od bolnikov, ki so na tej bolezni obolели, ena tretjina umrla, ena tretjina ozdravila, ena tretjina pa si je nakopala trajno bolezen in hira.

— **Iz »Uradnega Lista«.** »Uradni List« št. 36 prinaša naredbo glede občinske davščine od prirastka vrednosti nepremičnin v mestni občini mariborski.

— **Razpis služb.** Pri okrajnih sodiščih v Dolnji Lendavi, Ormožu in Ptuju se oddajo mesta sodnih slug. Pravilno opremljene prošnje naj se pošljejo do 23. maja 1923 predsedstvu okrožnega sodišča v Mariboru. — Pri okrajnem sodišču v Metliki se odda poduradniško mesto in pri okrajnem sodišču v Črnomlju mesto sodnega sluge. Pravilno opremljene prošnje, ki morajo biti svojeročno pisane, naj se vložе najkasneje do 26. maja 1923 pri predsedstvu okrožnega sodišča v Novem mestu.

— **Poštni avtomobilski promet med Kainom in Gračacom.** Dne 15. t. m. se je otvoril poštni avtomobilni promet za potnike in prtljago do 50 kg med Kainom in Gračacom. Poštni avto vozi za enkrat trikrat na teden in ima zvezo z železnico v Zagreb.

— **Roparski napad?** Dne 12. t. m. ponoči se je vračal tesarski pomočnik Franc Cankar iz Ljubljane proti svojemu domu na Studenec. Na cesti ga je nekdo napadel ter ga udarji z nekim topim orodjem zadaj po glavi. Cankar je padel takoj v nezavest. Drugi dan so ga našli ljudje na cesti vsega okrvavljenega in ga takoj pripeljali v bolnico. Kdo ga je napadel in vsled česa, se ni moglo dognati, ker leži še vedno v nezavesti.

— **Razne nezgode.** Nemanič Anton, sin posestnika iz Želebej pri Črnomlju je razstreljeval kamenje. Vsled predčasne eksplozije mu je dinamit puhnil v obraz in ga močno poškodoval. — V Zapogah pri Kranju sta se dninar Volgemut Miha in posestnik Franc Jenko zaradi neke malenkosti spria. Ker je pa Volgemut imel le preveč dolg jezik, ga je Jenko udaril po glavi tako močno, da se je zgrudil na tla, vsled česar se je poškodoval tudi na desni nogi. — Srebotnjak Franja, žena uradnika, je padla raz voza, ter se precej poškodovala po vsem životu. Vse poškodovance so morali pripeljati v bolnico.

— **Tiskarski škrat — ali pa kdo drugi** — nam je včeraj napravil v članku »Dolenjski železničarji za NRS« iz »uniforme« »milijone«, kar je popolnoma pokvarilo smisel stvaka, ki bi se moral pravilno glasiti: Sedaj šele smo polagoma začeli dobivati uniforme, toda ne vse naenkrat, temveč kos za kosom!

— **Tat na kolodvoru.** Na kolodvoru v Brežicah je bil ukraden iz prtljažnega voza vl. št. 517 velik rmen kovčeg z lesenimi obroči, težak 36 kg. V kovčku je bilo več dragocenega ženskega perila in obleke, čevljev in moškega perila. Kovčeg je last ravnatelja g. Schweikhardta iz Zagreba. O slučajnih poizvedbah naj se obvesti komisarijat železniške policije v Zagrebu.

— **Dve konjski opremi novi, rjava in črna,** prva za dvovprego, ste bili ukradeni gostilničarju Marku Makovcu v Lukavcih. Tat je vlomil skozi okno v gostilno, kjer sta bili skriti opremi, ki sta vredni 26.000 kron.

— **Ujelo se je, mlado dekle...** Že dalj časa so se množile predrzne tatvine po raznih stanovanjih po mestu, ki so bile izvršene pod krinko mlade naivnosti tako spretno, da policija ni mogla najti dolgo nobene sledi. Po malem so se pa le sestavljali opisi sumljive deklice, strnili se v približno celoto in bilo je po dekletu. Detektivski oddelek je napel vse moči in res se je posrečilo pol. agentu Hauptmanu, ki se je že parkrat prav dobro izkazal, da je vjel mlado tatico. — Bilo je v kino Matica. Opazil je sumljivo dekle in ji sledil po predstavi. Dekle pa, ki ga je bržkotne poznalo, ga je opazilo, postalo je nemirno, in končno je zbežalo v neko vežo v hiši poleg pol. ravnateljstva, iz veže pa po stopnicah v klet. — In vjela se je ptičica... Hauptman jo je prijel in po dolgem in mučnem zaslišavanju je pričelo dekle priznavati in je priznalo do sedaj 30 slučajev različnih tatvin. Hodilo je dekle po tujih stanovanjih pod pretvezo, da koga išče, vprašalo je za kak naslov, ali pa prosilo kozarec vode. Če pa ni nikogar bilo, je vzela tatica vse, kar se ji je zdelo vredno in kolikor je mogla nesti. Kradla je vsevprek, najljubša pa ji je bila zlatnina in srebrnina in podobne dragocenosti. — Dekle, dasi še tako mlado, je nastopalo silno previdno — pravi, da se je veliko naučilo tudi v kinematografih — in kar je glavno ni hotelo nobenega sokrivca ne pri tatvinah, niti za razpečavanje. — Kar je pokradla, je večinoma zastavila, kam pa je denar dala, to se ne ve, skoro izključeno pa je, da bi sama toliko porabila. Največje tatvine je izvršila pri sledečih strankah: Dr. Korun, sod. urad. Rajko Stoje, Jerica Šebat, trg. Schiffer, Marija Radi, Vera Veršec, Zofija Pirc, živinozdr. Pestotnik, Antonija Repič, trg. Ivanka Leskovic, Martin Polack, Marija Eisen, Frida Kališnik, Tinka Baloh, Blaž Rup, krojač Korent. Ponesrečilo pa se ji je, ker je bila prepodena, pri dr. Krejčiju in Marji Levčak. — Ukradeni predmeti so cenjeni preko četrt milijona kron. — Nadaljnje poizvedbe in preiskave bodo morda ugotovile še kaj novega. — Dekle je zelo zakrknjeno in zvito, vsekakor je gotovo kriva tega globokega padca mladega dekleta skrajno zanikrna in popustljiva vzgoja.

— **Mariborske vesti.** V minulem tednu je umrlo v Mariboru devet oseb, od teh pet moškega in štiri ženskega spola. — Nočno lekarniško službo ima prihodnji teden lekarna »Pruli« na Glavnem trgu. — Ženska obrtna šola »Vesna« otvori 23. t. m. dva desetdedenska večerna tečaja za šivanje belega perila, oziroma za prikrojevanje oblek. — Še enkrat preloženi koncert ljubljanskih umetnikov Sowilski-Rewicz, ki bi se moral vršiti v soboto 14. t. m., je bil končnoveljavno odpovedan, ker je bilo v predprodaji do sobote oddanih komaj okrog deset vstopnic. To je pač znamenje časa: sloji, ki iščejo v umetnosti užitka in duševnega razvedrila, imajo prazne žepe, oni sloji, ki imajo polne žepe, pa vidijo užitek in razvedrilo le za obloženo mizo. — Naš mestni vrt izvabija v svoj bohotni pomladanski lepoti marsikoga, da se med lepimi nasadi navžije svežega zraka. Žal pa nudijo ti nasadi tako sliko zanemarjenosti, da se je treba upravičeno vprašati ali ni nobenega činitelja, ki bi mu bila na srcu lepa in čedna zunanjost priljubljenega šetališča. Naj bi posvetilo olepševalno društvo temu lepemu delu mesta nekoliko več pozornosti, in kmalu bi bili odpravljeni nedostatki. Že po prvih kaznih bi se marsikdo uveril, da mestni vrt ni morda smetišče ali stranišče raznih nepridipravov.

— **Črne koze.** V očigled nevarnosti, da se razširijo koze, ki na mnogih krajih na Hrvatskem in v Bosni epidemično nastopajo, tudi preko cele Slovenije — dosedaj se je pojavilo 12 slučajev v Gribljah pri Črnomlju (med temi 2 smrtna), 1 v Kočevju, 1 v Gor. Lokovci pri Metliki, 2 v Mariboru — je Zdravstveni odsek odredil, da se vrši po celi Sloveniji ponovno cepljenje zoper koze vseh oseb, ki tekom zadnjih pet let niso bile cepljene. Ob isti priliki se vrši tudi letošnje glavno cepljenje otrok in sploh vseh oseb, ki še niso bile cepljene. Opozarja se vsled tega prebivalstvo, da se v interesu lastnega zdravja udeleži cepljenja, ki se bode vršilo po vseh okrajih in mestih.

— **Poziv!** Mestni magistrat ljubljanski opozarja, da je vsako odkladanje smeti, pepela, črepinj in druge nesnage na obrežje Ljubljanice, Gradaščice in Malega grabna strogo prepovedano. Enako tudi metanje teh predmetov v vodo. Smeti in druge odpadke je oddajati le mestnemu smetarju, v kolikor se v trnovskem in krakovskem okraju ne vporabljajo za gnojenje vrtov in travnikov. Obrežje Ljubljanice in njenih dotokov mora ostati snažno. Protiravnanje bo mestni magistrat strogo kaznoval kot prestopek zoper § 93. cestnopolicijskega reda.

— **Dobrovoljačka banka d. d. v Zagrebu** je te dni otvorila v Ljubljani na Dunajski cesti 31 svojo podružnico. To banko našemu občinstvu najtopleje priporočamo z ozirom na njene patrijotične cilje. Dobrovoljačka banka si je po vzoru banke češkoslovaških legij stavila za svojo nalogo, da pripomore k gospodarski izpopolnitvi naše države in pa da kolikor mogoče izboljša stanje dobrovoljcev in dobrovoljskih zadrug. Glej današnji inserat!

Smrtna nesreča na državnem kolodvoru v Ljubljani

Sinoči se je zgodila na državnem kolodvoru v Šiški težka nesreča. Vlak, ki je vozil z Gorenjskega, je na kolodvoru ob 21. uri 40 minut povozil svetilničarja Ivana Pievelja iz Šiške. Plevelj ima pojomljene roke in križ in je bil takoj mrtev. Prepeljali so ga na njegov dom v Spodnji Šiški v Maurerjevo ulico.

Iz raznih krajev naše kraljevine.

— **Nova kurilnica.** Prometno ministrstvo je odredilo, da se prične z zgradbo velike in moderne kurilnice v Beogradu. Ker pa nima ministrstvo na razpolago dovoljnega kredita, bo letos zgrajen samo en del, z delavnico za 30 lokomotiv.

— **Mesto k poroki v smrt.** Zagrebške »Novosti« poročajo, da je vzbudila veliko senzacijo v Dugem selu zagonetna smrt sina bivšega ravnatelja dugoselske banke pokojnega Belca. Mladenič se je pred kratkim zaročil s hčerko zagrebškega industrijalca Supanza in bi se imela vršiti poroka na velikonočni pondeljek. Rodbini ste že vse potrebno pripravili za poroko. Na veliko soboto pa so našli Belca v njegovi sobi mrtvega. Poleg njegove postelje je stal stol s praznimi steklenicami. Domnevali so, da je umrl vsled alkoholnega zastrupljenja, ker je bil udan pijači. Pri komisijskem pregledu pa je zdravnik zapazil na stolu nekaj belega praška in gotovil, da je to nevaren strup strihnin. Izgleda torej, da si je nesrečnež lajšal zadnje ure z žganjem, katerega je pil, potem, ko je povžil strup. V oporoki je zapustil svoje premoženje, ki se ceni na 2 in pol milijona dinarjev, svoji nevesti, vendar pa ni mati s to oporoko zadovoljna in jo bo skušala ovreči.

— **Velikanski požar vojašnice v Čačku.** Te dni je v Čačku pričela goreti ena največjih in najmodernejših vojašnic v Srbiji. Požar je nastal okoli polnoči in se je vsled viharnega vremena z velikansko naglico razširil na vse objekte. Ker nimajo v Čačku primernih gasilnih naprav, niso mogli ognja omejiti. Do jutra je zgorela tretjna vojašnice. Vendar pa se jim je posrečilo, da so ogenj lokalizirali. Na pomoč ste bili pokličani garnizija v Užicah in Kragujevcu. Škoda presega 10 miljonov dinarjev.

— **Kulturni, industrijski in trgovski zemljevid Jugoslavije.** Kartografski urad na Dunaju je izdal zemljevid naše države, ki ga je sestavil Franjo Payer. Zemljevid je za naše razmere nekaj novega. Za vsako poedino mesto in kraje so označene šole in ostale prosvetne ustanove; nadalje so navedene vse tovarne, banke, hranilnice, zavarovalnice, carinarnice, kopališča, rudniki itd. S tem zemljevidom bo vsakemu omogočeno, da se takoj informira o krajevnih razmerah kakšnega kraja, ne da bi moral šele dolgo čas stikati po raznih adresarjih in kompasih.

Sport in turistika.

— **Graz-Zagreb.** Dne 22. t. m. igra reprezentanca Zagreba proti reprezentanci Graza v Grazu.

— **Kongres nogometnih sodnikov na Dunaju.** Ob priliki tekme Avstrija-Italija se vrši na Dunaju kongres sodnikov. Svoje delegate so prijavile do sedaj sledeče države: Avstrija, Češkoslovaška, Danska, Finska, Jugoslavija, Nemčija, Poljska, Švedska in Ogrska. Pričakuje se še prijavo Švice in Romunije. Naš »Zbor nogometnih sudaca J. N. S« bo zastopal njegov podpredsednik dr. Mirko Pandaković.

— **Berlin - Bratislava 2 : 1.** Po zmagi nad Budimpešto je odpotovala reprezentanca Berlina v Bratislavo, kjer je 11. t. m. nastopila proti reprezentanci Bratislave in jo tudi porazila. Tekmo je vodil sodnik Seemann iz Dunaja. Oba gola rezultrata iz enajstmetrovk. Istotako rezultira edini in zmagonosni gol za Berlin v tekmi z reprezentanco Budimpešte iz enajstmetrovke. Vse tri enajstmetrovke je streljal branilec Bache. Zanimivo je, da pripisuje budimpeštanski »Sport hirlap« krivdo poraza Budimpešte sodniku Retschury(?!), češ da noben budimpeštanski sodnik ne bi diktiral enajstmetrovke vsled pogreška, kot jo je napravil centerhalf Hajoš. V resnici pa je kriva poraza Budimpešti slaba postava moštva, osobito pa forwarda, ki je brez znanega Ortha popolnoma odrekel, nikakor pa ne sodnik Retschury, ki je zelo dobro vodil navedeno tekmo. Do sedaj so se vršile sledeče medmestne tekme Berlin-Budimpešta: 26. okt. 1914, Budimpešta zmaga v Budimpešti s 3 :1, 16. maja 1920. Berlin zmaga v Berlinu z 2 : 1, 13. marca 1921. Neodločna tekma v Budimpešti 2 : 2, 14. maja 1922. Budimpešta zmaga v Berlinu s 4 : 2, 8. aprila 1923. Berlin zmaga v Budimpešti z 1 : 0.

— **Coupe de France.** V nedeljskem finalu za francoski cups je v Parizu po trdem boju zmagal Red Star nad Olympique z 1:0.

— **Wiener Sportklub** igra v nedeljo v Grazu proti GAC.

— **Graz - Bratislava.** Navedena medmestna tekma se vrši 24. junija v Grazu.

— **Švica,** katere prva skrb je postavitev nogmetne reprezentance, ki bo nastopila proti francoski reprezentanci v Parizu, odpošlje svojo reprezentanco tudi na sever, kjer bo nastopila 17. junija v Kopenhagnu proti Danski in 20. junija v Christianiji proti Švedski reprezentanci. Najbrže pride pri tem tudi do tekme Švica-Švedska v Stockholmu.

— **Finale English Cups** se vrši 28. aprila v Londonu v stadijonu Wembey parka. Tega dne si stopita nasproti West Ham United in Bolton Wanderres. Gotovo je, da bo stadijon, ki ima prostora za 125.200 gledalcev, tega dne popolnoma razprodan. Pa bo zopet nov rekord.

— **Sronbelc** znan igralec praške Šparte je prestopil v Slavijo, za katero bo že v nedeljo nastopil v prvenstveni tekmi proti Slavoj VIII.

Dopisi.

— **Trbovlje.** Ko se je zvedelo, da Socijalistična stranka delovnega ljudstva razpada, in da se pojavljajo različni z dolarji podkupljeni Pikiči, ki hočejo naše delavstvo loviti s praznimi frazami in demagogijo na svoj lim, se je začelo delavstvo, sito varanja in laži z gnjusom obračati od teh ljudi, od katerih pričakuje lahko samo, da ga spravijo v zapore, medtem, ko se sami skrivajo kot zajci po Ljubljani, pod krinko ponižnih in pohlevnih državljanov. Težki dolarji, ki so bili poslani v podporo preganjanim delavcem, so izginili v globokih žepih Pikičev, da lahko uganjajo delavsko politiko nobel po ljubljanskih zabavliščih, ti delavec pa garaj in se pusti vleči za nos! Povejte nam, ali ni to ne samo izdajstvo, temveč zločin nad delavstvo? Zato se tudi resni proletarci trdno oklepajo naše radikalne organizacije, ki se z bratsko ljubeznijo pobriga za vsakega, ki je v nepriliki. Mi smo za resno delo in ne za prazne fraze in demagogijo. — Zavedni rudarji.

— **Čevlje kupujte od domačih tovarn** tvrdke Peter Kozina & Ko., z znamko Peko, ker so isti priznano najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Narodno zdravstvo.

Da ste mi zdravi, otroci!

Deset poučnih povesti za zdravje naše šolske mladine. Spisal Ivan Robida. Spis je odlikoval s priznalno nagrado zdravstveni odsek za Slovenijo v Ljubljani. Izdal višji šolski svet. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 3 Din. Strani 45.

Knjižica podaje v obliki zanimivih povestic najvažnejša zdravstvena pravila in navodila za postopanje pri najpogostejših obolenjih med narodom. Oblika pripovedovanja ni dolgočasna, temveč je napeta in polna menjajočih se dogodkov, ki vzdržujejo bralčeva pozornost in je posebno prikladna za otroke, a v enaki meri tudi za priprosto ljudstvo. Pojavi so vzeti iz naroda samega. Več nesreč in smrtnih sučajev izvira iz nepoučenosti in nevednosti naroda, nego iz opasnosti marsikatere bolezni same. Zato pisatelj posveča vso pozornost navodilom za prvo pomoč pri obolenju in spretno pobija napačno postopanje, ki je tako široko ukoreninjeno med narodom in bazira na vražah in napačni poučenosti naroda o najprimitivnejših zdravstvenih zadevah. Lahko rečemo, da je snov izbrana iz najtipičnejših bolezni in obolenj ljudstva. Knjižico najtopleje priporočamo vsem šolam za šolsko mladino, ki ji je v prvi vrsti namenjena; prepričani pa smo, da jo bo rado čitalo tudi preprosto ljudstvo, če jim jo bodo nudile naše ljudske knjižice, ker je podučna snov ovita v prav zanimivo obliko povestic. Posebno važnost ima pa knjižica za narodno zdravje in zasluži zaradi tega, da jo razširimo v zadnjo kmečko kočo.

— **Zdravstveni zavodi v Vojvodini.** Na predlog zdravstvenega šefa v Novem Sadu je ministrstvo za narodno zdravje odobrilo kredit za zgradbo modernega paviljona na dvorišču drž. bolnice, v katerem bo poleg Pasteurjevega zavoda nastanjen tudi bakteriološki institut, ki bo pričel s svojim delovanjem že tekom tega meseca. Razen tega je ministrstvo za narodno zdravje odobrilo kredit dveh milijonov dinarjev za nakup velike vojašnice v Kovinju, kjer se bo ustanovila umobolnica.

Novosti iz Primorske.

— **Škrlatica na Reki.** Na Reki se je ugotovilo več slučajev škrlatice, vsled česar so se do 22. t. m. zaprle vse šole. Otroci tudi ne smejo obiskovati kinov, gledališč in javnih prireditev.

— **Ruski pevski zbor v Trstu.** V Trstu je nastopilo včeraj 30 ruskih beguncev, članov pevskega zbora carske opere v Petrogradu. Pevci so želi sijajen uspeh. Na programu so bile skladbe Čajkovskega, Glinke, Davidova in drugih.

Izpred sodišča.

BREZVESTNO IZKORIŠČANJE.

Pleskar Miha Mihelčič v Ljubljani, bivši detektiv, ki pa se je vrnil rajše k svojemu poslu, ki mu več služi, je računal slaščičarju Zalazniku za pleskanje stroja za izdelavo sladoleda 2000 Din. Ker mu Zalaznik tega računa ni hotel plačati je odnehal Mihelčič kar za 500 Din. Zalazniku se je zdel še ta račun preosoljen in je dal delo strokovno oceniti. Strokovnjaki so ocenili delo na 770 Din. Vsled tega je bil obsojen Mihelič radi pretirano previsokega računa na 1 teden zapora in 300 din. globe. — Njegov priziv je senat na predlog državnega pravdnika, ki je upravičeno obsojal tako nesramno izkoriščanje po obrtniku, zavrnil glede krivde in kazni.

SUMLJIVE KUPČIJE IN RAZNE POSLEDICE.

Fanta Gabrovšek in Bukovnik sta nosila neki ljubljanski branjevki na periferiji mesta razne domače pridelke na prodaj. Na njen poziv, da ji naj prineseta tudi kaj živega, sta ukradla fanta nekoč pet kokoši in jih prinesla branjevki, ki jih je ugodno kupila, skupiček pa sta fanta končno še pri njej zapila in potraknala. Vsled tega je nastal tudi prepir z neko sosedo, katero je branjevka z grabljami nabila in končno obdolžila še dve priči, da sta bili podšmirani. — Žena je bila obsojena na 3 tedne zapora. Pri prizivni obravnavi je ugotavljal njen zagovornik, da je kure prevzela neka druga ženska, da je sosedo pretepel njen mož, radi žaljenja časti pa je bila obsojena na podlagi otroškega pričevanja. Državni pravdnik je negiral vsako ničnost, odmero kazni pa je prepustil uvidevnosti senata, ki je znižal ženi kazen na 14 dni strogega zapora.

OTROCI NA REJI.

Nekega dne je pripeljala neka ženska na županstvo v Zagorju 8 letnega dečka Jakoba Kutnika od Sv. Urha. Fant je bil tako pretepen in v tako desolatnem stanju, da so ga morali odpeljati v občo državno bolnico. Pobit je bil po glavi in je imel po celem telesu polno črtastih in podolgastih lis temnoplavih podplutb. Fant je bil na reji pri Neži Dernovšek in je izpovedal v bolnici, da sta ga Dernovškova in njena hči Pavla tako pretepli, ker ni mogel opraviti vsega dela v hlevu. Omenjeni ste bili obsojeni radi tega krutega ravnanja in lahke telesne poškodbe vsaka na 14 dni zapora. Pri vzklicni obravnavi je ugotavljal zagovornik, da je dečko silno zanemarjen tatinski potepuh. Potepal se je 14 dni neznano kje, in ni izključeno, da je prišel že pretepen domov in se skrij v hlevu, nato pa je obdolžil obtoženki. Drž. pravdnik se je temu protivil in poudarjal, da je dobival dečko mesto kruha in dobre besede pas. Tudi ni zkljuèeno, da sta ženski otroka zanalašč mučili in je dečko podivjal vsled krutega ravnanja. Senat je ugodil prizivu v toliko, da je spremenil zaporno kazen pri vsaki na 200 din. globe.

NAPADI NA KOLESARJE.

Kljub temu, da se je kolo že jako udomačilo tudi po deželi, osobito v širših mestnih in trških okoliših in da kolesarjenje danes ni več izrazit šport, marveč spada pretežno že v vrsto običnih prometnih sredstev, se še vedno dogode slučaji, da napadajo ljudje tuje kolesarje, ki vozijo skozi vas. — Žalostno je to, ali res in slabo spričevalo si damo s takimi sirovostmi napram sosedom. Dne 8. oktobra so napadli ob pol 12. uri po noči v Zapogu domači fantje kolesarja Drešarja in Jerasa. Napodili so jih s kamni, češ letati morata. Pri tem je potegnil Drešar samokres in ustrelil 3 krat proti napadalcem. Zadel je Janeza Budnarja v roko, iz roke pa je vdrla krogla v prsa. Fant je dobil težko poškodbo. Ker pa je sodišče ugotovilo, da je Drešar pri vsem tem le prekoračil silobran, je bil obsojen na 10 dni zapora in je to obsodbo potrdil tudi vzklicni senat.

Gospodarstvo

× **Slavenska banka d. d.** Na plenarni seji ravnateljstva, katera se je vršila dne 7. t. m., je bil izvoljen z živahnim odobravanjem za predsednika tega agilnega zavoda, g. Vladimir Arko, veleindustrijalec v Zagrebu. Razven tega je bila predložena, poleg obsežnega poslovnega poročila, katerí beleži znaten napredek v vseh strokah bančnih poslov, bilanca za leto 1922, katera izkazuje čisti dobiček v znesku do K 17 milijonov 184.053.62. Stanje vlog je narastlo od K 327.177.538.52 lanskega leta na 511 milijonov 427.308.99, torej za K 184.249.770.47, dočim se je celokupni promet zvišal od 84 milijard 945,974.977.02 K na K 141 milijard 945,806.155.10. Ravnateljstvo je sklenilo sklicati dne 28. aprila t. l. redni občni zbor, ter na istem predlagati izplačilo 9 odstotkov dividende. Nadalje je bil storjen sklep glede daljne emisije od nom. K 50,000.000.— delniške glavnice, s čim bi poslednja dosegla K 200,000.000.— in to na ta način, da se da starim delničarjem na podlagi treh starih delnic pravico opcije na eno novo, po tečaju od K 440.—. Na poslovno poročilo Slavenske banke d. d. povrniti se hočemo podrobneje po izvršenem rednem občnem zboru. Upravni odbor je izrekel soglasno gosp. generalnemu ravnatelju Avg. Praprotniku priznanje za njegovo uspešno delovanje.

× **Bilančna seja Slovenske banke.** Na bilančni seji upravnega sveta Slovenske banke v Ljubljani dne 10. t. m. je predsednik orisal poslovanje in uspeh banke v letu 1922, ki sta navzlic težkim gospodarskim in denarnim krizam, ki vladajo v naši državi, vsled opreznega in smoternega vodstva banke, bila povsem zadovoljiva. Čisti dobiček za leto 1922 je znašal 2,620.800 kron, ter se bode predlagalo občnemu zboru, da se delničarjem razdeli 8odstotna dividenda, t. j. 52 kron za delnico, tako, kakor za leto 1921. Blagajniški promet je znašal skoraj poldrugo milijardo kron, a splošni promet skoraj deset milijard ter sta narasla napram letu 1921 na več nego dvakratno višino Zelo razveseljivo je stalno naraščanje hranilnih vlog, ki so narasle od 47,785.000 kron koncem leta 1921 na 79,856.000 kron koncem l. 1922 in ki so znak zaupanja, ki ga občinstvo stavlja v vodstvo zavoda. Enoglasno se je konstatiral krasen razvoj mladega zavoda, ki se je v minulem letu preselil v svojo lastno palačo, Filipov dvorec, v središču in na najprometnejši točki mesta, in ki se je lanskega leta popolnoma nacijonaliziral s tem, da so vse one delnice, ki so bile prej v posesti inozemcev, prešle v slovensko posest. Na mesto inozemskih upravnih svetnikov so bili lani izvoljeni sami naši ljudje. Zavodu, ki sloni na trdnih temeljih in ki je stopil v koncern in v interesno zvezo Slavenske banke d. d. v Zagrebu, je uspešen razvoj zagotovljen.

Borzna poročila.

Curih, 14. aprila. Berlin 0.0361, New York 549.25, London 25.57, Pariz 36.725, Milan 27.325, Praga 16.385, Budimpešta 0.125, Beograd 5.60, Sofija 4.25, Varšava 0.0125, Dunaj 0.0077, avstrijske krone 0.00775.

Berlin, 14. aprila. Dunaj 29.60, Budimpešta 466, Milan 104.887, Praga 62.917, Pariz 140.647, London 97.879.68, New York 21.057.22, Curih 383.788, Beograd 21.471.

Glavni urednik: Ivan Podržaj.
Odgovorni urednik: Miha Gaberšek.
Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

Lepota ženske *je kot pomladna cvetoča cvetka in kakor se mora cvetka v bujnem cvetju negovati in varovati raznih vremenskih neprilik itd., kakor se mora tudi lep obraz negovati in čuvati, da cvete in se blišči v naravnem čaru, v času, ki na mah opaja.*

Krema Zoraida *najpriljubnejše mazilo za obraz in telo, napravi obraz nežen in cvetoč, učinek pri prvi porabi presega vse pričakovanje.*

Poleg kreme Zoraida naj se porablja nenavadno fino dišeče **milo Zoraida;** *one osebe pa, ki imajo zelo občutljivo kožo, naj porabljajo* **pasta milo Higenija.**

Kolonska voda Louis XIII. *v malih, srednjih in velikih steklenicah je nenavadno dišeča tekočina za sveženje obraza in telesa. Posebne vrste je* **„Ruski Eau de Cologne“** *radi svoje finosti in vonja, ki nadomešča vsak parfum.*

Nadalje priporočam: razne vrste **mila** *tvrdk Kielhauser, Calderara & Bankmanu, Roger & Gallet, Piver, Bertin itd., vsakovrstne* **brilantine,** *tekoče in kristalizirane,* **Amerikanski Hair Petrol** *za rast las,* **Bay Rum** *za izpiranje las, razne* **šampone** *za pranje las, vsakovrstne* **parfume,** *samo fine, prvorazredne od prvovrstnih izdelovalcev. Parfumi na dekagrame v vsakem vonju. Steklenice je treba prinesti s seboj.*

Priporoča se

URAN, parfumerija
Ljubljana
Mestni trg štev. 11.

Pisalni stroji itd.
Mehanična delavnica (popravljalnica)
LJUBLJANA
Šelenburgova ulica 6/1.
L. BARAGA.

Zahtevajte v vseh javnih lokalih JUTRANJE NOVOSTI!

Emil Gaboriau:

Akt štev. 113.

Roman.

(Nadaljevanje.)

Toda proti koncu tedna je imel ubogi bolnik dva dneva miru. Vstal je, zavžil nekoliko in se celo malo sprehodil, toda bil je kakor senca. V manj kakor deset dnevih se je postaral na deset let; sicer tako močnega moža so noge komaj nesle in kljub temu, da je bilo zelo vroče, ga je zeblo v opoldanskem solncu.

Opirajoč se na roko brata je šel čez polje v plavž, tam je sedel zraven peči, ki je bila ravno polna in zdelo se je, da ga je ta huda vročina oživila. Nobenih bolečin ni imel več, glava mu je bila lahka, dihal je prosto in zle slutnje so se porazgubile.

»Iz močnega lesa sem,« je rekel k delavcem, ki so stali okrog njega, »nazadnje se le še zližem.«

Ljudje iz Olorona, ki so ga prišli obiskat, so izrekli mnenje, da je morda samo izprememba podnebja kriva njegove bolezni in tudi on je bil tega mnenja.

»Stara drevesa usahnejo, če jih presadiš; če hočem dolgo živeti, bo za mene najbolje, da se vrnem v Rio.«

Kako upanje za Louisa, in kako se ga je oklepal!

»Da,« je odgovoril, »to se mi zdi prav pametno; jaz bi te spremil. Vožnja s teboj v Brazilijo, to bi bilo nekaj lepega!«

Toda sklepi bolnika so kakor sklepi otroka. Drugi dan je bil Gaston popolnoma drugih misli. Trdil je, da ne more in ne more zapustiti Francoske in sklenil je, da se odpelje, čim mu odleže, v Pariz. Tam bi šel k zdravnikom in zopet videl Valentino.

Čim bolj dolgotrajna je bila njegova bolezen, tem bolj vznemirjen je bil zaradi Valentine in se je čudil, da ni dobil nobenega poročila iz Beaucaira, da, tako je bil zatopljen v te misli, da je še enkrat pisal nujno in prosil za takojšen odgovor.

Tega drugega pisma Lafourcade ni nikdar dobil. Isti večer je bilo Gastonu zopet slabo. Ti dnevi, ko mu je bilo bolje, so bili le odmor v bolezni. Z vso silo ga je bolezen zopet prijela in prvikrat je izrekel zdravnik dr. C... svoje pomisleke.

Od tega trenutka se je bilo v resnici bati najhujšega. Zdelo se je, da popuščajo bolečine. Gaston ni več toliko tožil, toda to je bila le posledica onemoglosti in znamenje bližajočega se konca. Od ure do ure je pojemalo srce in nogi in roki sta prihajali vedno bolj mrzli.

Končno, štirinajsti dan bolezni zjutraj se je zdelo, da je Gaston, ki je ležal vso noč brez prave zavesti, zopet oživel.

Dal je poklicati duhovnika, s katerim je ostal nekako pol ure sam in kateremu je izjavil, da hoče umreti kot kristjan, kakor njegovi predniki.

Potem je dal odpreti na stežaj vrata svoje sobe ter je ukazal, da naj pridejo delavci.

Poslovil se je od njih ter jim povedal, da je skrbel zanje.

Ko so delavci odšli, mu je moral brat obljubiti, da vzdrži plavž, ga poljubi zadnjikrat, in ko je legel nazaj v blazine, se je pričela borba s smrtjo.

Ob dvanajstih je mirno in tiho izdihnil.

Od tega trenutka je bil Louis v resnici marki de Clameran in milijonar.

Štirinajst dni pozneje, ko je bil Louis vse uredil ter se sporazumel z inženirjem, ki je vodil plavž, se je odpeljal.

Dan poprej je bil poslal Raoulu pomembno brzojavko:

»Pridem.«

Raoul ni mogel pozabiti, da ga je hotel Clameran goljufati, in Louis se je jezil, da ga je otrok pregledal in osramotil.

Za enkrat pa se je tako zelo bal svojega sokrivca, da mu je, kakor je bil obljubil prihodnje dni pisal mnogo dolgih pisem. Sicer je bil ostal položaj enak. Črni oblak je visel grozeč nad njim, ni se pa povečal.

Zdelo se je, da se Gaston ne spominja več, da je pisal v Beaucaire in nikdar več ni omenil Valentine.

Plavž, ki je delal, ko ga je kupil, z izgubo, in iz katerega je hotel ustvariti za sebe in deželo dobro podjetje, je zahteval ves njegov čas. Nastavil je bil mladega, spretnega in pametnega inženirja in z nekaterimi hitrimi popravili je izenačil dohodke in izdatke.

»To pot ne bomo zaslužili nič, niti ničesar izgubili,« je rekel Gaston vesel; »to je dobro za prvo leto: prihodnje leto zaslužimo 25.000 frankov.«

»Prihodnje leto?«

Pet dni potem ko se je bil Raoul odpeljal, neko soboto opoldne, je prišlo Gastonu naenkrat slabo. Mrgolelo mu je pred očmi in vrtelo se mu je v glavi, da ni mogel stati na nogah.

»Poznam to,« je rekel; v Riju sem to imel večkrat; če spim dve uri, mi odleže. Jaz grem spat, zbudite me za kosilo.«

Toda, ko so ga poklicali, se ni počutil bolje.

Močno ga je bolela glava. V sencih mu je razbijalo in dušilo ga je in suho mu je bilo v grlu. Jezik se mu je zapletal in besede so se mu mešale. Tudi je čutil, da so mu otrple čeljusti in le z bolečinami je mogel usta odpirati in zapirati.

Lak — barve — firnež. Franjo Forgač, K. D., Zagreb, Mesnička ulica 13. Telef. 6—83.

GUMENE PETE IN GUMENE POTPLATE
cenaje in trajnije so kakor usnene! Najbolje varstvo proti vlagi i mrazu!

Venčki in šopki za birmance in neveste, rožni venčki, mašne knjižice in denarnice, dalje svilen in krep papir sortiran, žica in perje za rože, raznobarvni prašniki, raznobarvne cvetlice itd. priporoča URAN-PAPIRNICA, Ljubljana, Mestni trg št. 11.

Premog, cement in strešna opeka stalno v zalogi H. Petrič, Ljubljana, Dunajska cesta 33. — Tel. 366. Skladišče „BALKAN".

Poizkusite svojo srečo!

Izžrebanje V. razreda 5. kola državne razredne loterije traja od 7. do 30. maja t. l. V tem razredu se ima izžrebati 40.000 številk (od vsega 100.000) z dobitkom Din 14,820.000.

Razen premije Din 600.000 so še dobitki po: 400.000, 200.000, 150.000, 100.000, 80.000, 70.000, 60.000, 50.000, in v večjem številu po 30.000, 20.000 dinarjev itd.

Cena srečkam za V. razred 5. kola je nastopna:

1 cela srečka s poštnino	. .	Din 242·—
1/2 srečke » »	. .	» 122·—
1/4 srečke » »	. .	» 62·—

Kdor želi udeležiti se tega poglavitnega žrebanja, naj takoj pošlje denar po poštni nakaznici, z oznako točnega naslova, da si pravočasno osigura srečko. Po prejemu denarja takoj pošljem srečke.

Državne razredne loterije ovlaščeni prodajalec ALEKSANDER R. PAVLOVIĆ, BEOGRAD, Jakšićeva 15.

Belega vina prima 1921 16 hl belega vina, prav dobrega okoli 90 hl in 20 hl rdečega vina 1922 proda grašćina Mirkovec, p. Začretje, Hrvatsko.

Išče se ena ali dve sobi mebljovani ali nemebljovani v sredini mesta za boljšega gospoda. Ponudbe na upravo lista pod „Soba".

GRADBENO PODJETJE ING. DUKIĆ IN DRUG LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

Poslušajte! Naznanja se Vam, da kupite **sukno, volno, cefir, platno, hlačevino, modrovino** ter sploh **vse manufakturno robo** in perilo radi velikanskega in direktnega importa najceneje **v veletrgovini**

R. Stermecki, Celje. Ilustrovani cenik zastonj.

Underwood pisalni stroj zastopstvo za Slovenijo **Franc Bar,** Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 5, tel. 407.

NAZNANILO.

Dobrovoljačka banka d. d. u Zagrebu podružnica v Ljubljani

je te dni pričela z rednim poslovanjem na Dunajski cesti štev. 31.

Izvršuje vse bančne posle kulantno in točno!

Brzojavni naslov: Dobrobanka, Ljubljana.

Telefon 720. Telefon 720.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavnica: Din 60,000.000. Rezerva: Din 30,000.000.

Podružnice:

Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb

AMERIKANSKI ODDELEK.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Affilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofogasta, Punta Arenas, Puerto Nataies, Porvenir.

Konfekcijska trgovina O. BERNATOVIĆ Ljubljana, Mestni trg 5

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

Šelenburgova ulica štev. 1 (PREJ SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA)

KAPITAL in REZERVE Din 17,500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzojavi: Trgovska Telefoni: 139, 146, 458

PODRUZNICE: Maribor, Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec, Slovenska Bistrica

EKSPOZITURE: Konjice, Meža-Dravograd, Ljubljana (menjalnica v Kolodvorski ulici)

Izdaja in tiska »Zvezna tiskarna in knjigarna« v Ljubljani

Po štirih letih ujedinjenja.

V odlični reviji »Novi Život« je objavil Djordje Gavela članek, ki ga vsled aktualnosti priobčujemo v celoti G. Gavela piše:

»Razmotrivajoč rezultat zadnjih volitev, vidimo, da so bile potrebne, čeprav so mnogi mislili, da ni bilo treba povprašati naroda za mnenje. Dejstvo, da je ponekod prišlo večje število volilcev na volišče, potrjuje to volitev. Na drugi strani pa vidimo, da se je lice parlamenta povsem spremenilo kar pomeni, da je narod tokrat drugače sodil, nego ob zadnjem glasovanju.

Vsi listi so že naglasili, da je zmagala plemenska orijentacija. To je popolnoma točna. Usoda države je v rokah Pašića, Radića, Korošca in Spahe, ker so bile mase prepričane, da morejo le oni rešiti težke probleme naše države. Mase so instinktivno pogodile, da morejo danes voditi politiko le močne avtoritete, seveda na ta način, da gledajo na vsak problem tako, kakršen je. Vsi politiki, ki so politizirali teoretično ali doktrinarno so skrahirali; omenjena četvorica politikov pa je narodu obetala samo, da bo branila svoje intransigentno stališče brez popuščanja, zato je — zmagala.

S tem, da hoče en del našega naroda federalistično republiko, je nastala kriza države. Hrvati so nezadovoljni s to državo. To nezadovoljstvo je razumljivo, če pogledamo v preteklost. Njim je naša država ravno tako inferijorna, kakor bivša Avstro - Ogrska. V hrvatskem narodu korenini globoko nezaupanje proti taki državni ureditvi. Ta nezaupljivost je razumljiva, če se pomisli, da Avstro - Ogrska ni temu narodu dajala ničesar, vedno pa je od njega nekaj zahtevala. Momentano tudi naša država samo zahteva, a ničesar ne daje, ali je to samo vsled težkih mednarodnih razmer, v katerih se danes nahajajo vse države. Tega hrvatski narod ne razume, ker ne ljubi države, oziroma ker ga inteligenca ni pripravila za to državo. Srbi so verjeli sto let, da se bo današnja država ustanovila, in oni danes — čeprav v marsičem nezadovoljni — trdno verujejo v njeno bodočnost. Pri Srbih ima veliko zaslug inteligenca, ki je bila z narodom v najožjem kontaktu; prirejala je razne slavnosti in proslave. Hrvatska inteligenca, razen par redkih izjem, ni nikdar pomislila, da bi se mogla ustanoviti nacijonalna država mimo Avstro - Ogrske. S te strani je bilo posejano med narod neko nezaupanje napram državi, a sedaj se vidijo plodovi. Hrvatski narod hoče državo, ki sploh ni mogoča. On hoče mirotvorno republiko v mejah kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kateri narod je danes na svetu »mirotvoren«? Nobeden! Zakaj so potemtakem Hrvati? Ker so videli, da jim borba nič ne koristi. Videli so, da je zlo, če se borijo ali pa ne. Preje so se borili vedno za druge. Reklo se jim je, da se borijo za cesarja a proti Srbom. Sedaj imajo naenkrat državo brez cesarja, pač pa s — Srbi. Ker sta inteligenca in bivša država narod prevarili, misli le-ta, da je še najboljša seljačka republika brez cesarja in brez inteligence.

Ta jih ne bo prevarila! Po teh razočaranjih mora priti ozdravljenje, in sicer tedaj, ko se bo razočaral tudi v seljački republiki. To ozdravljenje ni več daleč. Demagogi bodo šli, narod ostane, a mlada inteligenca ga bo povedla na boljša pota, na pota pozitivnega dela in čuvstvovanja, da naša država ni Avstro-Ogrska, hi je venomer zahtevala a nikoli in ničesar — dajala.

Da so se razmere po štirih letih ujedinjenja razvile tako, so zakrivili oni politiki, ki so hoteli rešiti vprašanje narodnega jedinstva kar čez noč. Postavili so se na ugodne položaje, prešli preko vseh čuvstev in proglasili narodno edinstvo, misleč, da je s tem nacijonalno vprašanje že rešeno. Če tega ne bi bilo bi se današnje čiščenje izvršilo že pred tremi leti, a mi bi imeli danes nacijonalno vprašanje rešeno.

Sedaj je situacija jasna v toliko, da Srbi vkljub Radićevi zmagi ne morejo popuščati. Če bi šlo za gospodarske in socijalne interese, a ne za vkoreninjeni antagonizem napram Srbom in spomin »na stare, boljše čase«, bi moralo biti popuščanje utemeljeno, tako pa ne. Ravno radi plemenske grupacije strank je položaj ugoden, da se zadeva našega narodnega edinstva izvede na čisto. Vsako popuščanje Protića ali Davidovića, ali paktiranje republikancev in komunistov bi bilo škodljivo za ozdravljenje naših odnošajev, ker bi Radić vedno več zahteval, čim bi se popuščalo. Tako pa so poslali Srbi v boj samega Pašića, ki bo znal vzdržati in — zmagati.

Pri Srbih je opažati dobro voljo, da se obvaruje država pred separatisti in defetisti. V tem znamenju je Pašić zmagal. Razni kongresisti in drugi pravijo, da so oni samo proti režimu, da bi brez tega režima države danes ne bilo več, ker bi jo oni s svojim defetizmom vzrahljali in prepustili Radiću, da ustvari federacijo. Federativne države pa noben Srbin ni nikdar hotel, niti je ne želi. Vsakomur je jasno, da nismo Amerika, marveč edinstvena država. Edinstvo države je treba ohraniti. To bodi naša parola!

Da bi narod občutil stabilizacijo uprave, je treba vladati po zakonih. Nikdo naj ne občuti, da je državljan drugega razreda, v državi naj ne bo upravnikov, ki bi mogli delati, kar jim je drago. Noben Srb noče birokratskega centralizma saj že po svoji prirodi ni birokrat. Vsi Srbi hočejo najširše in najsvobodoumnejše samouprave, ali samo zato, da služijo gospodarskemu in socijalnemu napredku posameznih pokrajin in države, ne pa raznim defetistom. Prepričani smo, da bi se v samoupravnih skupščinah veliko dalje govorilo o tem, da-li se ima prisegati kralju ali ne, nego o proračunu.

Zdi se, da je Pašić ta trenotek bolje predvidel nego drugi politiki, in tako mora NRS dokončati, kar je započela. Ker je imela največ zaslug za ustanovitev te države, jo sedaj skrbno čuva, uredila pa jo bo v zadovoljstvo vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev.

— **Češkoslovaško dijaštvo v Parizu.** 55 slušateljev in 4 profesorji plzenske trgovske Akademije so na študijskem potovanju po Franciji. Obhodili so doslej bojišča Nancy—Verdun—Reims—Epernay in dospeli pred kratkim v Pariz, kjer so pod Slavolokom okrasili grob neznanega vojaka, pojoč versko-narodno himno, ki jo je množica poslušala z ginjenim občudovanjem.

— **John Rockefeller junior je najbogatejši človek na svetu.** Mesečno prejema milijon dolarjev, torej letno milijardo 800 milijonov francoskih frankov, samo kot obresti svojih akcij pri 9 petrolejskih družbah. Skupna vrednost, ki jo premore pri teh družbah, se ceni na 410,500.000 dolarjev, t. j. okoli 43 milijard dinarjev. Zgolj od petroleja dobiva 30,000.000 dinarjev dohodkov na dan. Lepe zaslužke imajo tudi ravnatelji družbe Standard Oil, n. pr. W. E. Teagle 125.000 dolarjev na leto.

Bodoči razvoj Evrope.

V Parizu je izšla knjiga, vredna vsega uvaževanja. Njen naslov je *»Vers l' Indépendance Politique«* (Paris, Grasset 1923). Avtor znamenitega dela je pristen Francoz, Léonce Juge. V krogih, ki jih predsodki vsakdanjosti še niso zaslepili, je napravilo to delo velik vtis. Knjiga sicer ne govori o perečih problemih naše dobe, tudi ne o Poruhrju. Vznešeno pa govori o rekonstrukciji Evrope, ki tone v dnevnem kričanju politike. Interes za rekonstrukcijo Evrope bi moral določati dnevno politiko, a na žalost se godi narobe. Juge nam riše novo evropsko politiko Francije, novo orijentacijo politike napram Angliji, Nemčiji in Rusiji. Že to dejstvo kot tako je vredno, da se sliši njegov resni glas. Zaenkrat se še svet ne mara podreti neumnosti, starim, brezsmiselnim predsodkom, samoljubnim profitarjem in političnim rutinerjem, ki razširjajo le eno: kaos.

Léonce Juge je živel dolgo v Rusiji. Mož pozna Rusijo in Nemčijo. Francoske interese je spoznal v tujini bolje, kakor če bi se bil nahajal na Quai d' Orsay-u, ki — mimogrede omenjeno — ni maral poslušati njegovega svarilnega glasu. Njegova knjiga odpira tako široke perspektive, napolnjena je s tolikimi izgledi o razvoju notranje in zunanje politike posameznih držav, da se moremo v naslednjem omejiti le na splošnost njegovih jasnih vidikov.

Glavna ideja knjige je ta-le: Star sistem *»evropskega ravnotežja«*, ki je v bistvu *»angleško-evropsko«*, ali — če hočete — *»permanentno-nestabilno* ravnotežje«, naj se zamenja s *»kontinentalnim ravnotežjem«*, bazo pa bi tvorila francosko-angleška alijansa. Fantom »evropskega ravnotežja« je temeljil v smislu svojih iznajditeljev v neprestanem »neravnotežju« kontinentalnih sil, na konkurenci teh sil, in ni vodilo k miru, marveč v vojno. »Je vseeno, na kateri strani da se je Anglija borila v zadnjem konfliktu ,dejstvo je, da to ni bila evropska vojna, temveč angleškoevropski konflikt, čegar konsekvenca je polom kontinenta.«

Novo kontinentalno ravnotežje, ki naj ga organizira Francija, mora biti nekaj povsem drugega: biti mora »stanje dela« in zajamčiti prosto konkurenco ter mirno ekspanzijo. Léonce Juge proklamuje odpetost v Evropi. Juge je hotel pokazati, da je ta politika edina rešitev Velike Britanije. Rusija in Nemčija lahko najdeta kljub raznim predsodkom svoje mesto v tem kontinentalnem koncertu.

Po daljši analizi angleškega in francoskega značaja in politike obeh narodov tolmači Juge nevarne formule, ki jih je diplomacija 19. stoletja izdestilirala iz kosmičnega gibanja narodov. Avtor dokazuje, da so te formule napačne, umetno stvorjene in manj važne. »Evropsko ravnotežje, rumena nevarnost, slovanska tendenca proti zapadu in naposled: Nemčija — svetovna nevarnost! Krono je tvorila formula »orijentsko vprašanje«, t. j. opozicija slovanskih in turških interesov na Balkanu, ki je že davno ne bi več bilo, če Anglija ne bi bila onemogočila sporazuma obeh sosedov. Orijentsko vprašanje je potrebno, da se vzdrži evropsko ravnotežje, kakor si ga želi Anglija.

Nemška nevarnost, nadaljuje Léonce Juge, je izginila, seveda le v toliko, koliko bo Francija spremenila svojo nemško politiko. »Naša politika je doslej varovala interese vseh drugih držav na našo škodo.«

Medtem, ko so posamezni duhovi, kakor Cailliaux, zapadli utopijam, je zdrknila masa francoskega naroda v drug ekstrem in proklamirala je formulo: Nemčija — svetovna nevarnost. Nemčija — nevarnost ne samo za Evropo, marveč za Azijo, Afriko, Avstralijo itd. Od l. 1918 naprej se Francija ni borila samo za varnost svojih mej, temveč za varnost vsega sveta. In konsekvenca? Nemčija kot »svetovna nevarnost« ne obstoja več, pač pa je postala — to bi moralo Francijo predvsem zanimati — »kontinentalna« nevarnost. Naivno je — pravi Juge — misliti, da bodo sile (predvsem Anglija), ki so pomagale Franciji odstraniti »svetovno nevarnost«, pomagale tudi pri odstranitvi »kontinentalne« nevarnosti. Anglija se je poslužila nemškega vprašanja. To je v njenih rokah adut, s katerim zapira Franciji sapo in si ustvarja svoj respekt. »In ne da bi vedeli, smo se zavzemali za Anglijo in Nemčijo, ker napram Nemcem nismo vodili energične, marveč nezaupljivo politiko, ki nas ni vodila nikamor.« Ekspanzija *Nemčije je nelzogibna*, ona pride in mora priti. »Mi pa moralno nismo upravičeni, omejiti to ekspanzijo, če je normalna in mirna. Ta mirni razvoj bo treba protežirati in — voditi. V Evropi je dovolj kruha za vse narode. Na svetu je mnogo prostora za vse ljudi. Na svetovnem tržišču je dovolj ponudb in povpraševanja, da se moreta trgovina in industrija povoljno razviti.

Kakšna bodi politika Francije napram Nemčiji? Biti mora neodvisna, trdna, v koliko je tangirana zaščita njenih mej proti kaki militaristični ekspanziji. »Kadar bo to doseženo, moramo stremiti za tem, da znižamo napetost te politike na minimum. Postati mora širokogrudna, dobrohotna, rekel bi celo ženerozna.« Léonce Juge priznava, da je sovraštvo Nemčije živahno. »Obstoji pa stvar na svetu, pred katero kapitulira tudi sovraštvo: dobiček. Francija mora Nemčiji dokazati, da je njen dobiček, če se glede reparacij sporazume«. Takrat bo Nemčija pokazovala manj slabe volje, ki prihaja edinole od tega, da je Francija v kaosu — ki ga je zakrivila v toliko, da ni izvedla nobene organizacije — igrala dozdevno vlogo osamljenke.

Z inauguracijo take politike bo izginila misel revanše. Léonce Juge vidi v tej ideji nekak »dérivatif sentimental«, in ne cilja, nazadnje pa piše: »Apeliram na vse, kar je ostalo v nas samih spoštovanja pred nacijo, ki je bila navzlic vsem zmotam velika in ki more v miru zopet postati velika. Jaz ne verujem, da bi si bil nemški narod postavil hlapčevstvo Belgije in amputacijo Francije kot cilj. »Velika Nemčija« je bila morda zločinski sén, ali ta sén je silil preko Antwerpna in Calaisa. Danes, ko je Nemčiji ta sén za vedno prepovedan, si ona ne more želeti več, kakor organizacije in življenja. Ne! Politika Nemčije po premirju sploh ni bila politika, marveč taktika, ki smo jo izzvali mi sami. Če hočemo obnovo Evrope, ne zadostuje samo soliden sporazum (entente) z našimi prijatelji, izginiti mora tudi napetost z nasprotniki...«

— **Nov švicarski tolar.** Švica je ena redkih dežel, kjer se še vidijo tolarji. Zdaj so v Bernu izdali novo vrsto, ki ne bo numizmatiko posebno zadovoljila. Na eni strani so upodobljene blede planinske cvetke, na drugi pa prav zabrisan planšar, ki se bo hitro ogolil.

Ku-klux-klan, ameriški fašizem.

Nov, resen problem je nastal za severno Ameriko po rastočem vplivu »kukluks-klana«. Od rešitve tega vprašanja zavisi v znatni meri politična prihodnjost Zedinjenih držav. Spočetka je bil kukluksklan tajna zveza viteških ljudi, ki so si po secesijski vojni (1860-65) nadeli nalogo, ščititi ljubljeni jug pred pustolovci iz severa.

Danes se člani kukluksklana več ne skrivajo, ampak očitno kažejo svoje odznake: oglavnico in naličnico. Sicer pa že vsi sloji pristopajo k amerikanskemu fašizmu: senatorji, policijski načelniki, gasilci, delavci vzajemno delujejo. Kukluksklanci so postali najjačji činitelj v ustroju demokratske stranke. Senatorji, župani, deželni namestniki in drugi opravniki so bili izbrani samo z njih pomočjo. Glede bližnje volitvene borbe za predsedstvo je izjavil Brooklyn Eagle:

Tri glavne točke, kjer se severni in južni demokrati menda ne bodo strinjali, so alkoholna prepoved, kukluksizem in verstvo. Vprašanje kukluksizma je najbolj važno. Na jugu se klan smatra naperjen proti črncem in malokdo se v južnih državah zaveda, kako zélo je na severu protikatoliški. Ta položaj je kočljiv, zakaj demokrati na severu, katerim klan napada vero, so mu kajpada protivni, dočim na jugu demokrati često podpirajo kukluksklan. Stvar se bo morda odločila, ko pride pred senat slučaj pravkar izvoljenega teksaškega senatorja Mayfielda. Demokratski senatorji bodo morali ugotoviti, kdo je izvoljen: Mayfield ali njegov republikanski tekmec; odkloniti jim bo kandidata somišljenika ali pa z njim vred odobriti klan v Mayfieldovi osebi.

Pravosodstvo samo nima moči zoper voljo tajne družbe. Nobeno sodišče si ne upa obsoditi kakega pristaša. V Bastropu (Luizijana) je posebna velika porota osvobodila klanske člane, ki jih je javno mnenje smatralo za morilce.

Nedavno se je kukluksklan pobratil z italijanskim fašizmom. Italijansko stanovništvo v Zedinjenih državah si šteje v domorodno dolžnost, iti s privrženci fašistovskega programa. Na tej plati otane antikatoliško stališče klana brez učinka. Tudi voditelji laškega fašizma se zanimajo za vprašanje. Podjetni Mussolini je poslal agente v U. S. A., da ustvarijo fašistovske podružnice. Ves ta napor spada v svetovno gibanje zoper socializem in komunizem. Pri tem se konservativni živelj druži z vlado, boreči se živelj pa rabi nezakonita, nasilna sredstva kakor v Italiji. Pošilja javne grožnje tistim, ki nočejo vleči s kukluksklanstvom.

V čem leži globoki mik in čar te družbe za ljudi z demokratskimi političnimi načeli? Richard Eaten si razlaga to privlačnost takole: splošna nezadovoljnost bivših vojakov, ki so se vrnili v meščansko življenje; opasnost za narodno enotnost radi številnih priseljencev; neizbežno nasprotje med belci in črnci po južnih državah; oster nagonski odpor proti ruski boljševiški propagandi; končno židovsko vprašanje, ki je tod od sile pereče. (Tukaj se spomnimo, da je prebogati industrialec Henry Ford, znan po svojem antisemitskem mišljenju, ka-li med poglavitnimi podpisniki klana.) Marsikaj pa je še tajinstvenega pri tej organizaciji, ki se javlja dan na dan bolj. Ako je njeno poslovanje v nekem oziru dobro, je pa v še večji meri po drugi plati slabo. N. K.

Zvonimir Kosem:

Anita.

Parnik je hitel mimo kamenitih, ostro iz morja štrlečih dalmatinskih otokov, kakor da kipe iz morja snežniki — povsod same bele grmade kamenja.

V svetli, od mesečine obžarjeni noči se je sprehajal po krovu gospod Janez Fičafoj, vseh mogočih tvornic v tej in oni deželi »rex omnipotens« kakor so ga radi nazivali prijatelji, kadar je klical v baru šampanjca na mizo. Potniki so bili odšli večinoma spat spodaj v kabine ali pušit in kramljat v salon — gospod Janez Fičafoj pa je občudoval pred parnikom razgrnjeno jadransko morje, vse v blesku, kakor posrebreno in s samimi demanti posejano.

Tistikrat je stopila iz salona na krov in gospod Janez Fičafoj je vzdrgetal, kajti takoj jo je spoznal in občutil, da ga je spoznala tudi ona. Temna in tiha se je vstavila ob železni ograji in se zazrla v daljavo; gospod Janez Fičafoj je videl, kako ji plapola v vetru krilo, kako se prijemlje za slamnik in kako se zavija v ogrinjač ter obrača glavo, da bi ji močni morski veter ne pihal naravnost v obraz; videl je njene plameneče črne oči in je slutil njeno razburjenost. Zdajzdaj bo stopila proti njemu in mu zalučila v obraz besedo, kakršne bi ne prenesel niti slepar, a ne on gospod Janez Fičafoj: in stal bo pred njo ponižan takorekoč kaznovan, pred njo navadno žensko, on, vseh mogočih tvornic »rex omnipotens«... Obrnil se je, da bi se skril pred njenimi žgočimi pogledi, pa je isti hip tudi spoznal, da je nemogoče ubežati, naj krene kamor hoče; njeni pogledi so se plazili za njim in mu veli okrog obraza, in gospod Janez Fičafoj je samo še čakal, kdaj ga bo dohitela tista njena strašna beseda in mu pritisnila na čelo žig sramote...

»Janezek — —!«

Gospod Janez Fičafoj je obstal kakor obstane na begu za ušesa prijet otrok. Pa ga je še o pravem času rešila iz zadrege zvijača.

»Oprostite, gospodična... zmotili ste se... jaz vas ne poznam — —«

Stala je pred njim z bliskajočimi se očmi, visoka in ponosna, še lepša kakor nekdaj. Takrat — gospod Janez Fičafoj se je tako živo spominjal tistih časov, kakor da bi jih bil preživel včeraj, a ne pred sedmimi leti — je bila kakor dišeča vrtnica, zdaj — razkošna omamljiva orhideja. Kakor da so se te polne prsi, ta obla ramena, te sladke ročice razcvetele v popolno krasoto šele iz njegovih objemov in poljubov, iz ognja njegove nekdanje nebrzdane strasti. Prav kakor takrat, ko se je pretakala z jezera v ozko hotelsko sobo mesečina in je v njenem svitu drhtelo na zofi pod njegovimi rokami njeno telo, ji je plamenel zdaj obraz.

»Ti me ne poznaš več, Janezek? Ti me nočeš več poznati?«

Gospod Janez Fičafoj je bil presenečen. Pričakoval je bil strele iz njenih ust, sekajočega in švigajočega biča, pod katerim bo omahnil in se zvil osramočen v kot, in bil je že pripravljen pretrpeti spokorno kakršnokoli naloženo mu pokoro. Razločno, kakor še nikoli, je videl pred seboj jezero, na njem čoln. Kako prelestni večeri so bili takrat! Sedela sta v čolnu, ona sanjajoča, zamaknjena v rožnati paradiž večerne zarje, on z obrazom nagnjen do nje, do njenih drhtečih prsi. In kakor so ploskala ob vodo vesla, kakor je šumel okrog njiju nad jezersko gladino veter, tako je šepetala okrog njenih ušes in njenih smehljajočih se lic njegova laž: »In potem, dušica moja, se poročiva...« In potem — potem je sedel gospod Janez Fičafoj na brzovlak in izginil brez sledu z letovišča... Zdaj pa, namesto kazni — ali je mogoče, da se je tako daleč zmotil v svojih mislih?

Naglo jo je prijel za roko in obraz mu je vzžarel.

»Anita — kaj si res to ti?«

V njenih bliskajočih se očeh skriti smehljaja se je zganil in zaigral zmagoslavno.

»Pred menoj te je obšel strah, skriti si se hotel pred menoj? Ne boj se, Janezek! Vem, kaj si pričakoval od mene: da se bom maščevala, da ti bom pljunila v obraz kakor sleparju. Pa si se razočaral — —«

Gospodu Janezu Fičafoju se je oznojilo čelo. Ženska, katero je nekoč brezvestno prevaral, mu vrača za sleparstvo dobroto, za laž odpuščanje? Dobrota iz ženskih rok! Tako pomiloste hudodelca — namesto na vislice v prostost....

Zajecljal je, on, gospod Janez Fičafoj, ki ni jecljal še nikoli v življenju:

»Ali mi res nič ne očitaš, Anita? Pomisli, da stoji pred teboj grešnik — —«

Čez ves obraz se ji je razlil smehljaj, pršeč ji iz plamenečih oči.

»Pred sedmimi leti, Anita — ali je mogoče, da si na vse pozabila, da mi odpuščaš?« je drhtel njegov glas in prsti so se mu tesneje oklenili njene ročice.

Izmaknila mu je roko in obraz ji je potemnel.

»Pred sedmimi leti, Janezek, sem te ljubila — —«

»In me še ljubiš, Anita?« je omahnil proti njej gospod Janez Fičafoj, bolj s prošnjo kakor z začudenjem v glasu. »Obrnila bi se bila od mene, pljunila mi v obraz — in ne upal bi si dvigniti oči k Tebi. Tako pa se zopet izpozabljam — —«

»V kabini je moj mož in spi,« se je obrnila, zavijaje se v svoj ogrinjač. »On me ljubi, ljubi z dušo — ti me nisi in me ne boš ljubil nikoli — —«

Objel jo je okrog pasu, strastno, kakor jo je objemal nekoč.

»Anita... še enkrat naj te poljubim!«

»Pusti!« se je otresla njegovih rok. »Nisem ti rekla, da te ljubim še zdaj.«

In je vprašala mirno:

»Koliko je še do Aleksandrije?«

»Dva dni še... Jaz izstopim v Patrasu.«

Mlečnobel trak svetlobe je obžaril njeno k slamniku iztegnjeno roko. In kakor takrat na jezeru, ko je ob njegovi strani strmela iz čolna v večerno zlatozorje, se je hrepeneče zamaknila v daljavo, kjer so belila iz mesečine nad morjem kakor ogromne razprostrte peroti razprta jadra samotne jadrnice.

»Anita!« je poklical gospod Janez Fičafoj z glasom tako tresočim in tujim, da se ga je sam prestrašil. »Tvoj dolžnik sem, Anita, vse življenje tvoj dolžnik...«

Sklonil se ji je preko ramen in jo poljubil naravnost na kipeče ustnice.

»Še si moja, Anita, še me ljubiš!«

In še pozno v noč, ko sta sedela v salonu sama ob čaši šampanjca, ona z žarečimi lici in plamenečimi očmi, je vzklikal gospod Janez Fičafoj veselo in živahno, kakor odrešen od hudega:

»Še me ljubiš! Na tvoje zdravje, Anita!«

Pojdimo z veselim zaupanjem vsem novotarijam nasproti, opustimo to žalostno razvado, ki vedno misli, da bo konec sveta, če ga Bog ne vodi po naši človeški kratkovidnosti.

Vladika Ketteler.

•

Tu sem (na Danskem), da književno onečastim Zolo, Daudeta, Maupassanta, Goncourta, itd.... in da nekatere druge povišujem n. pr. Huysmansa, ki ga v Kodanju ne poznajo in ki ga priporočam.

Léon Bloy, 1891.

Iz kulturnega sveta.

Ksaver Meško: Naše življenje.

V Ljubljani 1922. Založila »Narodna Založba«. Tiskala »Narodna tiskarna«.

Deset črtic in slik, kakor jih imenuje Meško sam, je zbranih v tej knjigi.

V kratkih meditacijah, v obupnih vzklikih, v slikah, komaj dahnjenih in kakor mimogrede zajetih v besede, razvije Meško klavrno sliko naše revne sedanjosti pred nami. Nekaj pričujočih nam je že znanih. Po slogu in pa tudi po pseudonimu samem smo namreč že pred časom v dnevnem časniku v Ivanu Teptanem takoj spoznali — Meška.

Da se je pisatelj naposled odločil izbrati vse to in zbrati celo knjigo, sem mu — vsaj jaz — zelo hvaležen. Priznati namreč moram, da mi nekatera njegova dela v zadnjem času — menda je bilo že pred vojno — niso bila všeč. Nisem se bil mogel iznebiti občutka, da je v Mešku nekaj potvorjene žalosti in narejenega idealizma. Zato sem tudi gledal vsa tista dela nekam nezaupno in skoro s predsodkom. S to knjigo pa mi je stopil Meško tako blizu, da sem užival in živel, da sem čisto izginil med branjem in sem bil popolnoma v njegovem svetu.

Kdor je bil kdaj begunec, bo gotovo bral »Begunce« kakor iskreno molitev, klic iz srca v srce. V črtici »Zablodli« slika našo usmiljenost in jo primerja s tisto, kakršno je gojil napram siromakom Frančišek Asiški: »Pri materi« je topel klic človeka, ki v največji zapuščenosti išče tolažbe na materinem grobu. Dasi v motivu samem ni nič novega, je vendar podan s tako toplino, kakršni se človek ne more upirati.

»Za slovo sem vzel s seboj rdečo rožo.

Ko sem se drugo jutro po kratkem, mučnem snu prebudil in pogledal po sobi, sem videl, da so rdeči listi cveta razsuti po mizi.

Tako se je razsulo tvoje goreče srce, o mati, v ljubezni in žrtvovanju za nas otroke. Kako bi naj potem še živela?« (Str. 13.)

Morda so mi te besede samo zato tako blizu, ker sem tudi sam začetkom onih strašnih dni hodil na materni grob iskat utehe?

»Koroške elegije« so trpka obsodba onih ljudi med nami, ki z enako nesramnostjo špekulirajo z najsvetejšimi čustvi in z narodnimi svetinjami kakor z valuto ali s čemurkoli .

»Vi ste igrali z našo domovino, igrali z neusmiljeno lahkomiselnostjo in ste jo — zaigrali.« (Str. 20.) »Strašno je to: vse življenje sem se branil srda, boril se zoper sovraštvo. A zdaj glej, se godi, se je že zgodilo to čudo v meni: zdaj moram sovražiti! Zdaj prosim nebo, naj užge v mojem srcu srd do vseh, ki so domovini škodovali.« (Str. 22.)

»V kostanjih« opisuje človeka, ki se je vrnil iz vojne in ujetništva. »Zadnja ura Mateja Prosena« je strašen krik proti vojni ,krik, kakršen je v pravkar minuli dobi gotovo vstajal v stotisočerih srcih.

»Zapiski izza velikih dni« so spet posvečeni Koroški. Korotan! Sam ne vem, kaj je v tej zemlji in v teh ljudeh, toda ko sem pred leti prvič stopil na Koroško in prvič prišel med te naše ljudi, sem vzljubil ta košček slovenske zemlje in nesrečno ljudstvo, ki ga brani in ljubi že v sto in stoletnem trpljenju. Kakor izzvene v bolest, bodo gotovo ravno ti »Zapiski« mnogim v tolažbo. »Da, temna je pot pred nami; a nad nami so — svetle zvezde...« (Str. 50.)

»Mrak« je meditacija, ki izzveni v vprašanje: »Kakšna bo pač skrivnost zadnjega mraka? Kaj bo zagledala duša, ko se bo spuščala pred telesno oko mračna zavesa časnosti... kaj bo zagledala duša ob smrtnem mraku?«

»En dan« je slika iz ječe, kamor so morali med vojno naši »politični zločinci«, tudi Meško.

»Otilija« je pa po mojih mislih nekako po nesreči zašla v to zbirko. Motiv je star, kar je čutil menda tudi avtor sam ,ker mu ni skušal dati nobene posebne sočnosti. Saj je morda — ker je vsa knjiga vzgojnega značaja — imel pisatelj tudi s to črto najboljši namen: pokazati, kako naj v miru in harmoniji konča naše življenje, vendar se mu to ni posrečilo.

Kljub temu je knjiga lepa in dobra, v naših dneh senzacij in kričavosti sicer tiha in skromna, vendar — dobrodošla.

Da ne bo kje kdo brez potrebe kikirikal, naj še pripomnim, da nisem hotel pisati kritike, ampak samo skromno poročilo, s katerim sem hotel opozoriti na knjigo. Ivan Albreht.

— **A. Melik, Jugoslavija.** Zemljepisni pregled II. del 2. snopič. 1923. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Strani 297—527. Cena 25 Din, s poštnino vred 26 Din 50 p. — Za Veliko noč je izšel zadnji snopič Melikovega zemljepisnega popisa naše države, ki prinaša geografične podatke s Črne gore, Vojvodine, Srbije in Macedonije. Popis posameznih pokrajin in krajev je točen in zanimiv ter popolnjen z najnovejšimi statističnimi podatki. Malokatera knjiga nudi toliko interesantnih podrobnosti kot Melikova, kljub temu je pa pregledna in za spoznanje Jugoslavije vsakomur nujno potrebna. Boljšega popisa naše države doslej nimamo. Kako je javnost sprejela prejšnje snopiče, kaže najbolj dejstvo, da je prvi zvezek že davno razprodan in da se pripravlja druga izdaja. Pravkar izišlemu snopiču je pridejana tudi pregledna karta Jugoslavije, ki bo vsakomur dobro služila. — Istočasno z zadnjim snopičem je izšla tudi boljša mehko vezana izdaja celega drugega zvezka z zemljevidom vred. Ta izdaja velja 65 Din, s poštnino vred 67 Din 50 par. — Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani.

— **Operni libreti. — »Zapečatenci«.** Pravkar je izšel 11. zvezek Zbirke opernih in operetnih tekstov in sicer: »Zapečatenci«, komična opera v enem dejanju, spisala Rihard Batka in Pordes-Milo, poslovenil Alojzij Peterlin-Batog, uglasbil Leo Blech, 51 strani. — Cena 3 Din. — Libreti se dobivajo pri založnici v Zvezni tiskarni v Ljubljani (Wolfova ulica 1). Razprodajalcem običajen popust. V razprodaji so tudi v tukajšnjih knjigarnih, kakor tudi pri blagajni v operi in pri opernih biljeterjih.

— **Besen romanopisec.** Sir Arthur Conan Doyle, duhovni oče Sherlocka Holmesa, je vnet spiritist. Ker smatra, da so amerikanski spiritisti premalo ozbiljni in da delajo poskuse iz gole radoglednosti, je odpotoval v novi svet in sedaj dopoveduje v številnih predavanjih, da spiritizem vsebuje istinito poslanstvo izza groba. Torej več poglobitve v tem študiju!

— **Odkritje.** V Bellinzoni (Tessinski okraj) so zasledili lepe freske v stari cerkvi Naše ljube gospe. Te čudovite slike na presnem, predstavljajoč Devico med 11 apostoli, so iz 15. stoletja.

ARMENSKA UMETNOST IN PESNIŠTVO.

V Mali Aziji čez nekoliko let ne bo več kristjanov. Na stotisoče so jih poklali Mohamedanci, sedaj pa jih izganjajo, kar pomeni pogibel za prosveto v Iztoku. Ti Grki, ti Armenci, ki jih pode iz onih krajev, so tam najstarše prebivalstvo, predstavniki dolgoletne omike, edini činitelj gospodarskega kakor umetniškega življenja na Vzhodu pred turško osvojitvijo. Ko sta bili ti dve plemeni še gospodarja teh dežel, sta visoko razvili slovstvo in umetnost, trgovstvo ter obrt. Za kasnejšega carstva se je ustvarila sijajna kultura, ki je v središčih kot Bizanciju, glavnem mestu krščanskega Orienta, in v Aniju, prestolnici armenskih Pagratidov, tvorila eno najzaljših dik človeškega duha. Vsakdo je že občudoval bisere bizantinske umetnosti. Armenska prosveta nam je manj znana. Velik in mikaven pesnik tega starega, zanimivega, nesrečnega rodu, Aršag Čobanian, seznanja zapadni svet s svojo domovino, izdajajoč v Parizu knjige o nji, n. pr. »Armenski cvetnik«, zbirka preprostih, globokih, pristnih narodnih pesmi, starih deloma do 800 let. Ilustracije so prekrasne. Kako lepe podobe so te miniature iz evangelijarija kralja Leona III., shranjenega v Ešmiadzinu, potem kneza Vasaka, kraljice Mike Vaspuransanske itd.! Ti umotvori so najlepši artistični spomini človeštva.

G. S.

— **Češka propaganda.** Za upoznavanje Češkoslovaške, se je razširil list Gazette de Prague in se ustanovil nov tednik, pisan francoski, Paris—Prague, ki izhaja v Parizu pod vodstvom Františka Sisa, glavnega urednika Narodnih Listov. Sodelujejo: Hlavaček, Horaček, Jelinek, Gauvain, Legov, Mauclair, itd.

— **Češkoslovaška za slovaško dramo.** Nedavno je prosvetno ministrstvo češkoslovaške republike razpisalo nagrado pet tisoč Kč za najboljšo in najbolj originalno slovaško dramo, ki se je leta 1922 prvikrat vprizorila na kakem slovaškem odru. To nagrado so sedaj priznali Franku Wollmannu in Boženi Timravoj in sicer vsakemu polovico.

— **Smrt ruskega učenjaka.** V hiralnici za učenjake v Petrogradu je umrl znani ruski učenjak in bivši senator prof. N. S. Tagancew v starosti 80 let. Pokojni je bil znan daleč po svetu kot izvrsten kriminalni psiholog in je zapustil bogato znanstveno dedščino. Starost mu je ogrenila boljševiška vlada, ki je pred par leti obsodila njegovega sina, ki je bil tudi univerzitetni profesor, na smrt. Pisatelj Vodovosov omenja pri tej priliki dogodek iz leta 1887. Tedaj je bil starejši brat Ljenina obsojen na smrt, ker je bil udeležen pri nekem atentatu na carja Aleksandra III. Obsojenčevi materi so oblasti zabranile, da bi mogla poslednjikrat govoriti s svojim sinom. Tedaj se je za nesrečno mater zavzel prof. Tagancew, ki je kot višji uradnik v justičnem ministrstvu izposloval tozadevno dovoljenje. Ljeninova mati se mu je tedaj pismeno zahvalila in to pismo je iskal pokojnik, da bi rešil življenje svojemu sinu. Toda njegova prošnja je ostala brezuspešna.

— **Nove ruske knjige.** V Moskvi je izdal Aleksander Blok zbirko pesmi iz svoje mladosti z avtografijo. N. Ljenin je izdal dva zvezka pod naslovoma: »Proletarska revolucija in renegat Kautsky«, in »Imperijalizem kot novejša etapa kapitalizma«. (Založba »Gosizdat«.) V založbi »Nakanjune« (Berlin) je izšel nagrajeni roman zamorca »Batuala«, spisal René Maran. Berlinska založba »Ostjüdisches Historisches Archiv« namerava izdati »Zgodovino pogromov v Ukrajini l. 1917—1921«. Prvi del obravnava na podlagi arhivaličnega materijala antisemitizem in pogrome v Ukrajini l. 1917—1918. V založbi »Svetozár«, Petrograd-Berlin, so izšle tri monografije ruskih komponistov (Skrjalin, Čajkovskij, Rimkij-Korsakov). Spisal jih je Igor Gljebor. Pariška ruska založba »Zerna« je pričela izdajati literarni trimesečnik »Okno«. Prva številka pokazuje odlične sotrudnike; zastopani so: Bunin, Kuprin, Gippius, Ballmont, Merežkovskij itd. — Oswald Spenglerjeva knjiga »Prusaštvo in socijalizem« je izšla v ruskem prevodu.

— »Zbrisani sledovi« tako se bodo imenovali memoarji pesnika in romanopisca Roberta de Montesquieu, ki je umrl v Mentoni decembra meseca leta 1921. To je njegova posmrtna publikacija, ki jo je testamentarično zaupal svojemu prijatelju. Vest, da se bo ta publikacija obelodanila, je vzbudila v pariških krogih veliko bojazen pred »škandali«. Grof Montesquieu je videl vse pariške salone in obednice, intelektualne in posvetne. Vse to je pisatelj opazoval z nekako ironijo in zasmehljivostjo. Bil pa je mojster, ne priljubljen, ampak občudovan, ki je hkrati privlačil in odbijal. Bil je samozavesten, da, skoraj ošaben in bi mu prej pristojalo brezbrižno življenje kot pa pisateljevanje. Toda bil je obenem čudak. Napisal je mnogo romanov, pesmi in pravljic. Sedaj pa se pričakujejo njegovi »Zbrisani sledovi«, o katerih se ve samo to, da ne bodo vsebovali posebnih komplimentov svojim junakom. Tedanji milje in njegovi sodobniki, ki je poznal od blizu, bodo našli v njegovih spominih svojo oceno. Med temi se nahaja tudi pred kratkim umrla Sarah Bernhardt, dalje Mirabeau, Barres, Rostand, nato princeza Noailles. Oddelek je posvečen tudi D'Annunziju in Rubinsteinovi. Seveda je z ozirom na te osebnosti bojazen pred »sledovi« upravičena.

— **Kratkočasen roman.** Eugéne Montfort je obelodanil roman »Pozabljenje mrtvih« (L'oubli des morts), ki se ves dogaja v zadnji trzavici svetovnega pokolja, od 1. do 11. novembra 1918. Glavna misel je: neomajen optimizem one generacije, ki je bila še v otroških čevljičkih ob francosko-nemškem spopadu l. 1870., torej premlada za boj, v poslednji vojni pa prestara za orožje. Večina teh ljudi ni nikoli služila v vojski, kajti v 80 tih letih se je malo opravljala vojaška služba. Rečeni rod je imel precej zastarele nazore v vojskovanju. Ti višji uradniki in častniki ter politiki, skratka voditelji Francije, so slabo pripravili državo za težko preizkušnjo 1914—18. Mladina je to zapazila. Glavni junak, René Martin, pa ni hotel svojemu očetu razkrivati resnice: pretežavno bi bilo, dati starcu pravi pojem o moderni vojni, ko pa se ni nikdar nobene udeležil. n. k.

— **Pariške predstave.** Gledališče pozna samo kratko žalovanje. Vsi pariški umetniki so se poklonili spominu velike umetnice Sare Bernhardt. Sedaj se z naglico pripravljajo, da bodo podali občinstvu novosti sezone. V juniju bo premiera »Človek, ki hodi«, ki jo je spisal Henry Marx. Jean Sarment je pričakoval, da se vprizori neko njegovo delo, toda počakati bo moral do meseca novembra. Pred tem se bo vprizoril Raynalov »Grob pod slavolokom«. — Ponovi se tudi Geandreaujev »Mastro Ivan ali prostovoljna raztresenost«. V liričnih gledališčih ni nobene novosti. — Kinematografična novost sezone bo »Ženska« od Viktorja Margueritte. Tri inozemske ponudbe in sicer angleško, ameriško in nemško je pisatelj odklonil. Film zasleduje feministične tendence in skuša dokazati, da ima ženska iste pravice kot moški. Ako ženska zabrede, je večinoma kriv moški sam. Po tem nemoralnem romanu, bo napisal Margueritte drug moralen roman.

— **Ženske v Francosko akademijo.** — Med 40 nesmrtniki bo poslej, kakor kažejo vsa znamenja, pripuščena prva Evina hči. V kratkem se izve, ali bo to Colette de Jouvenel ali pa gospa Noailles. Misel na nesmrtnice se je že pogosto pojavila, prvič jo je sprožil La Bruyere v 17. stoletju.

— **Amerika za Dunaj.** Več urugvajskih profesorjev in dijakov objavi te dni oklic na ameriške univerze v prid dunajskemu vseučilišču. Tako se hočejo odzvati pobudi Nittija, ki je vrgel misel, naj se osnuje zveza amerikanskih univerz, ki bi skozi 10 let skrbela za letno podporo 400.000 dolarjev za staro dunajsko vseučilišče, ki je brez sredstev in v opasnosti, da propade.

— **Za knjigoljubce.** F. C. Longchamp (Lausanne) prekrasno delo »Manuel du Bibliophile suisse«. V kratkem izide še »Manuel du Bibliophile français«, v 2.000 numeriranih izvodih. Omenja vse knjige od 15. do 20. stoletja.

In kaj pomaga toliko razglabljati o smrti, ko pa dejanski živimo.

(Iz knjige: Louis Thomas, Confession de la mort, 1923.)

Naša veličina je sorazmerna našim potrebam. Povej mi, česa želiš, in povem ti, kaj si.

Amiel (Journal intime, 1851).

Vladimir Uljanov Ljenin.

Revue Contemporaine (Serge de Chessin) prinaša uspelo karakteristiko, oziroma študijo o bolnem Ljeninu. Njegov obraz, pravi člankar med drugim, ima nekaj živalskega, navzlic vzboklini veličastnega čela. To vam je porogljiv, prekanjen Mefisto. Sama misel ga je. Kratek zgled vam osvetli njegovo naravo Pred 10 leti je moral Ljenin bedeti pri svoji umirajoči materi. Prinesel je svoje papirje, svoje zapiske in začel prežvekovati svoje prekucuške ideje. Še v jutro je delal ob hladnem trupu svoje matere. Niti zapazil ni, da je bila preminula. To vam je ves Ljenin, možganski avtomat za mišljenje.

Preroško rusko slovstvo je že ustvarilo slične značaje. V Bazzarovu (Otci in sinovi) je Turgenjev že vnaprej posegel v razumski materializem, v Smerdjakovu (Bratje Karamazovi) je Dostojevski zaslutil možnost moralnega nihilizma. Če spojimo ti dve osebi, ki sta čudoviščno neobčutljivi, se nam utelesi duh Ljenina, ki že pet let eksperimentira z laboratorskimi formulami nad ubogo Rusijo. Niti mrvice romantizma ni v tem algebričnem potomcu simbirskega vlastelina. Melodramske geste in zvočne stavke prepušča semitskemu temperamentu kakega Zinovjeva ali Trockega. Sedeč na državnem vrhuncu, je ta orientalni samosilnik nedostopen za luksus, umetnost, pesništvo. Sredi najhujših bakhanalov je ostal trapist v obnošenem suknjiču, trezen v svojih kretnjah, vulgaren v svoji zgovornosti. Ne boji se prostaškega izraza. Mužik edino njega docela razume. V ječi je nekoč z nohtom in krvjo napisal: »Kar pospešuje zmago revolucije, je zakonito; kar ovira revolucijo, je zločinsko.« Za komunistično pobedo je sodeloval s caristično »Ohrano«, z nemškimi vojščaki, s kozmopolitičnimi najemniki. — Nadčlovek? porečete. — Morda pa je samo izven človečanstva.

S. C.

DROBIŽ.

Umetnost je rekonstrukcije duše.

(Przybyszewski.)

*

Goethe je prehvaljen, čas je, da ga denemo na pravo mesto, v drugo ali tretjo vrsto. To je talent, ne pa genij.

Viktor Hugo, Pismo Lacroixu, 1864.

*

Latinskega plemena ni, mi Francozje smo poprečno bolj sorodni Nemcem nego Italijanom ali zlasti Špancem...

Južni narodi, nazvani latinski, so v zapadni Evropi tisti, ki so najmanj razumeli, kar je osobito francoskega: gotska umetnost, srednjeveška družinska monarhija, tragedija, duhovitost (esprit) — — — Pravzaprav je naravno, da se Provencalci čutijo bližnje sorodnike modernim Latincem, nič manj pa ni prirodno ,da se Normandec smatra bolj v žlahti z Angležem nego z Lahom. Meni (ki sem iz Normandije) so sredozemske dežele v slednjem oziru, umstvenem kakor društvenem, bolj tuje nego onstran Rokavskega zaliva.

Jacques Boulenger, Mais l'art est difficile. III. 1923.

*

Najjačji, najodločnejši so tisti narodi, pri katerih se najsvobodneje razvija osebna pobuda in čut odgovornosti.

Alexandre Ribot, 1923.

*

Nobena revolucija ne more uspeti, ako ni upravičena.

Proudhon, 1849.

Anton Podbevšek:

O tolmačih idej v kaosu življenja.

Madžarski profesor umetnostne zgodovine, s katerim sva služila skupaj na italijanski fronti, mi je govoril: »Lepo Vas prosim, kaj pa so želi od vsega svojega prizadevanja? Veliki italijanski pesnik Dante je živel in umrl v siromaštvu, Torkvato Tasso je v bolezni in brez sredstev našel zavetišče v samostanu San Onofrio, kjer je tudi umrl. Lavoissier, oče kemije, pesnik Chenier, govornik Barnave, astronom Bailly, so bili obglavljeni za časa francoske revolucije. Ko so privedli Baillyja pred giljotino popolnoma slečenega, bil je deževen novemberski dan, se je tresel od mraza. Krvnik mu je ironično rekel: »Ti se treseš Bailly! Toda starec mu je nasmehom mirno odgovoril: »Da, dragi moj, tresem se, toda od mraza! Rousseau je moral živeti 20 let v pregnanstvu, Baon, Galilejev in Newtonov predhodnik je bil 10 let v ječi in je pred smrtjo izjavil: »Kesam se, da sem vse svoje življenje žrtvoval javnosti! Gutenberg, iznajditelj tiska je živel preganjan in je umrl kot siromak, italijanski pesnik Foscolo je umrl v Londonu v največji bedi. Tudi Machiavelli je umrl v mizeriji. Angleški pesnik Chatterton se je v bedi zastrupil z arzenikom, Gerard de Nerval se je obesil zaradi lakote, filozofa La Rameeja so ubili in vrgli skozi okno itd. itd. Zato pa je vse zastonj, ljudsko mišljenje vseh narodov še vedno kulminira v indijskem pregovoru: »Tu opojna godba, tam bolestno kričanje, tu pogovor učenjakov, tam prepir pijancev, tu dražestne ženske in tam ljudje s sifilido: jaz ne vem, je li svet iz nektarja, ali iz strupa?

Tudi mišljenje tkz. »tolmačev idej v kaosu življenja« še ponekod niti za las ne razlikuje od omenjenega ljudskega mišljenja, to pa zaradi tega, ker žive brez svojega opredeljenega svetovnega naziranja. Barbusse, slavni francoski pisatelj, avtor »Ognja« pravi v svojem oklicu na intelektualce sveta popolnoma pravilno, da so umetniki vseh časov in narodov dosedaj opisovali samo posledice obstoječih razmer, nikoli pa da niso prišli do vzrokov in do zaključkov. Ljudi so naravnost odvračali od njih ter jih utrjevali v mnenju, da je treba najti rešitev v sebi, ta pa je seveda izzvenela v resignacijo: »Ko sem se rodil, sem se jokal in ko bom umiral, bom točil solze.«

In vendar streme predvsem umetniki za napredkom, ki pa je nemogoč, dokler bodo razmere take, kakršne so. Umetnost pri večini narodov je še vedno panoga zase, ki nima nobenih realnih stikov z življenjem. Dejstvo pa je, da se bo svet spreminjal samo s politiko. Ozrimo se samo nazaj v preteklo stoletja, pa se bomo spomnili, da smo že takrat imeli silna umetniška dela. In uspeh teh del?! Baviti se s politiko, se torej pravi, preiti iz abstraktnega v konkretnost, odrekati se ji, pa se pravi, zapustiti interes človeštva. Do tu so Barbussova izvajanja docela logična, so pa zofistična, kakor hitro izzvene njegova končna izvajanja, da se mora vsak umetnik organizirati v komunistični stranki. Omeniti moram še tudi to, da še ni rečeno s tem, če rečemo, da se naj pečamo s politiko, da bodimo strankarski v svojih umetniških delih. Naša umetniška dela morajo sicer dokazovati, da gledamo na svet z gotovih duševnih obzorjev, ki mečejo zelo krepko luč na nas individualiste, ni pa potrebno, da jih zaznamujemo s pečatom partizanstva. Do cilja je namreč nešteto potov, odvisno pa je od našega gledanja, katero pot da si izvolimo. Bolj važna od udejstvovanja med štirimi stenami, je realna izpeljava tistih misli, ki smo jih podali v umetniških delih v obrisih, je udejstvovanje med ljudmi samimi, ki pa ne more biti zgolj kulturno, temveč v pretežni večini politično, o čemer ne more biti danes niti najmanjšega dvoma. »Politika nam kruh reže,« govore kakor škorci že v slednji gorski vasi, čeprav se niti od daleč ne zavedajo, kaj da so s tem povedali.

Ta pogovor mi je v živem spominu pri ocenjevanju našega književnega trga, ki zaznamuje v novejšem času več novih publikacij. Izmed njih se odlikuje Seliškarjeva zbirka pesmi »Trbovlje«, ki jo je založila Slov. socialna matica. Pesnik je s to zbirko sicer dokazal, da obvlada podrobnosti, dokazal pa ni, da obvlada celoto. Navajam označbo »Trbovlje«, ki visi v zraku, kajti skoro polovica pesmi, zlasti proti koncu nima nobene zveze s Trbovljami, da sploh ne omenjam grobih disakordov naslovov z vsebino in razpored pesmi, ki dokazuje Seliškarjevo površnost. Zbirka je posvečena »Vsem sajastim bratom in sestram, ki umirajo na našem s krvjo omadeževanem planetu.« To je vse v redu, toda ni v redu, kakor hitro opazimo, da poda vsaka pesem gotovo vsebino, pa nikakega vzroka in zaključka. »Sajastemu bratu« lehko hitro kaj predočimo, kar je sicer sam doživel, kar pa je šlo bežno mimo njega. Toda samo »predočevanje« je premalo. Resignacija onih, katerim je posvetil zbirko se mora neizogibno povečati, ko bero: »O, otroci brez mladosti, o korobač — prežalostna žalost naše doline!« (Str. 18.) Ali pa: »Minca, kdaj bo konec takih dni? Ali kakor da že ve, ji resnica iz oči govori: Kadar poslednji dragulj zdrkne na umazana tla.« (Str. 34.) O pesnikovi neorientiranosti pa menda dovolj pove sledeči verz: »Zakaj s Teboj bom šel takrat, ko boš prave zagledal bele roke(?), skalo vzdigovat, da jo treščiva v tiste, ki nam stiskajo vrat!« (Str. 20.) In: »Ob steno butam in vpijem: Snemi se, snemi se zemlja iz vsemirja in padi kamorkoli, samo, da se razletiš na drobne kosce!« (Str. 46. Sicer pa so vse pesmi zelo priproste, z vsakdanjimi naslovi kakor: Zimsko jutro (str. 9.), Dete (str. 11.), Mati (str. 13), Otroška pesem (str. 15). Vpliv Hrvatov, predvsem Mičićevega »Zenita« opazimo v pesmih: Obup (str. 45), Cloveštvo (str. 44) in Vsečlovečanska ljubezen, pri katerih je par verzov tiskanih z verzalkami, vpliv socialistične pridigarske literature pa v pesmih Vprašanje (str. 35), O zemlja, od vekomaj do vekomaj naša mati, zakaj so Tvoje prsi razdelili z gnilimi plotovi) Kristus na Klečci (str. 41.) (»O človek, ali ne veš, da bi me farizeji še enkrat križali, če bi stopil na svet!«), Vstajenje (str. 50), (Jaz pa Vam pravim: Brat brata objemi, brat bratu poglej na roke in v srce in videli boste: žulje na dlani, trpljenje v srcu.) itd.

O drugih vplivih niti ne govorim, ker so premalenkostni pri celotni sliki, ki jo podaja Seliškar o sebi. S svojo prvo pesniško zbirko se nam je sicer predstavil Seliškar kot proletarski pesnik, vendar pa močno dvomim, da bo tak tudi v bodoče ostal. Trbovlje so najbrž samo momentano nanj upljivale, ker je živel tam kot učitelj, zato pa sem prepričan, da bo zrl na svojo zbirko, če ne že sedaj, pa vsaj v najkrajšem času kot na igračke, ki so že za njim. Do takrat bo prišel tudi go spoznanja, da je brezprimerno večje važnosti delovanje med ljudstvom, že pri otrocih v šoli se mu nudi prelepa prilika, o katerem pravi madžarski profesor, da je v pretežni večini politično. Vsega tega nisem zapisal, zaradi Seliškarja samega, temveč zaradi vseh slov. umetnikov, ki žive brez vsake orientacije, dasiravno jih z vsakim dnem hujše tolče kruti bič življenja, pa se vendar ne zavedo svojega poslanstva.

Industrija — Trgovina — Promet: Tedenski pregled.

Industrija.

Naša kraljevina. Zdi se, da je naša industrija že prestala krizo, ki jo je povzročila deflacijska politika, v glavnem že prestana. Vsaj čuti ni več o kakih težkočah. Nasprotno, naša industrija se celo prav lepo razvija.

V pretečenem tednu so nas presenetile številne nove ustanovitve industrijskih podjetij, zlasti v mlinski industriji.

Čvrsti razvoj naše industrije in pa naše gospodarsko napredovanje sploh v vedno večji meri vzbuja pozornost in zaupanje inozemstva v našo državo. To zanimanje se v precejšnji meri že kaže. Pred kratkim je poslala — kakor smo že poročali — neka švicarska skupina v našo državo posebno komisijo strokovnjakov, ki naj prouče razmere v našem rudarstvu, ker se Švica v veliki meri zanima za naše rude. Tudi Čehoslovaki kažejo zelo živahno zanimanje za naše razmere. Škodove tovarne nameravajo ustanoviti v naši kraljevini — najbrž v Bosni, v bližini ondotnih premogovnikov — tovarno za orožje.

Lokalnega pomena je stavka krojaškega delavstva v Zagrebu, ki pa zamore dobiti tudi širši pomen. Krojaški delavci v Zagrebu so namreč zahtevali povišanje svojih plač v taki meri, da bi v slučaju ugoditve postala krojaška industrija v Zagrebu popolnoma nesposobna za zunanjo konkurenco. Sporazum se še ni dosegel, ker delavstvo trdovratno obstoja pri svojih zahtevah.

Tudi kriza industrije v Češkoslovaški že močno pojema, vendar še ni popolnoma ponehala. Nasprotno pa narašča v nekaterih industrijskih panogah, tako predvsem v mlinski industriji, od katere je moralo v pretečenem tednu ustaviti svoje obrate nekaj nad deset velikih podjetij, nekaj pa jih je bilo prisiljenih, da so omejila obratovanje na 3 dostopen za luksus, umetnost- pesnido 4 dni v tednu. Da pa v splošnem kriza čsl. industrije pojema, je dokaz padanje števila brezposelnih, ki se je po najnovejših poročilih znižalo od 203 tisoč na 180 tisoč. Brezposelnost pa je še vedno precejšnja, kar priča, da kriza še ni prestana. Ta brezposelnost nalaga državi velika bremena v obliki podpor brezposelnim, za katere je dovolila vlada ravno pred nekaj dnevi ponovni kredit 220 milijonov čsl. kron.

V ostalem ni zaznamovati v češki industriji v prošlem tednu nič važnejšega; le v Ustju je izbruhnila stavka delavstva v treh velikih tekstilnih tovarnah, kljub temu, da je bil med delodajalci in delavskimi voditelji že dosežen sporazum.

Za avstrijsko industrijo vedno bolj pojema konjunktura, ki je postala zlasti ugodna z zasedbo Poruhrja po Francozih. To konjunkturo je avstrijska industrija, takoj ko je bila vsaj približno dobro založena z naročili, prav po judovsko izrabila in je takoj po prvih številnejših naročilih iz Nemčije občutno navila cene. Ker se je izkazalo, da moreta dobavljati Anglija in Holandska Nemčiji cenejše in vsaj ravno tako dobro blago, kakor Avstrija, so pričeli Nemci naročati tamkaj. Sicer so se pa vnanja naročila Nemčije vsled krize že sama po sebi skrčila, vsled česar je morala tudi avstrijska industrija zopet deloma znižati cene. Sedanji njen položaj ni ravno rožnat. Mezdni boji se venomer ponavljajo — tako n. pr. omenjam štrajk štajerskih rudarjev —, vsled naraščanja indeksnih številk zahteva delavstvo in nameščenstvo vedno znova povišanje prejemkov. Radi tega je avstrijska produkcija razmeroma zelo draga in postaja čemdalje bolj nesposobna za svetovno konkurenco.

Železna industrija zaznamuje v zadnjem tednu še vedno nekaj izdatnih naročil, predvsem iz Nemčije.

Nemška industrija je hudo prizadeta vsled odcepitve Poruhrja. Vsled francoske akcije so se razmere v Nemčiji sploh močno izpremenile, tudi v konzumu. Te izpremenjene razmere so prisilile mnogo podjetij, da so prenehala z obratom. Prvotna vznemirjenost in pa neorijentiranost se je deloma že polegla, ter so pričeli v posameznih industrijskih panogah zniževati cene, tako pred vsem v železni industriji, ker se je izkazalo, da so cene svoj čas le preveč poskočile.

Na Poljskem, v Madžarski, v Angliji in Franciji se položaj v industriji v pretečenem tednu ni izpremenil. Angleška industrija ima še vedno preveč naročil ter izborno uspeva. Ravnotako tudi ameriška, ki zaznamuje odlične uspehe, kar gre pač na račun razmeroma majhnih produkcijskih stroškov, ki jih ima Amerika radi najdalekosežnejše delitve dela in ugodnega položaja delavstva.

Trgovina.

Na vseh tržiščih kažejo cene večine predmetov naraščajočo tendenco. To velja pred vsem za sladkor, olja in strojna olja.

V naši državi se trgovina prav lepo razvija, kar nam dokazujejo številne ustanovitve novih tvrdk. Ustaljenje dinarja je vplivalo na trgovino silno ugodno, kar zelo olajšuje kalkulacijo. To velja predvsem za naše lesno tržišče. Cene so stalne in čvrste in je ta trgovina zelo živahna. Največ zanimanja in tudi največ kupčijskih realizacij zaznamuje naša lesna trgovina v preteklem tednu z Anglijo in Francijo, kamor se zelo pridno izvaža naš les, predvsem trde vrste. Skoro nič manjši promet ne izkazuje naša lesna trgovina z južno Italijo in Egiptom. V državi sami je kupčija živahna večji del le z stavbnim lesom, ker se je že pričela stavbena sezona.

Na naših žitnih tržiščih so cene istotako stalne. Ker je stanje naše posetve mnogo ugodnejše, kakor je bilo lansko leto, cene ne naraščajo, niti se ne gibljejo.

Zelo živahna je trgovina z živino, katere se mnogo izvozi zlasti v Italijo in Avstrijo. Cene so vsled silnega povpraševanja inozemstva zadnji teden tako silno narastle, da že duše domači konzum.

Položaj na tržiščih z vinom je domalega neizpremenjen. Trgovina je bila slaba, izvzemši južne Dalmacije, ki zaznamuje nekaj oživljenja. Precej je škodovala naši vinski trgovini madžarska konkurenca, kajti madžarsko vino je postalo vsled velikega nazadovanja madžarske krone kljub temu, da so cene na Madžarskem prav izdatno poskočile, vseeno silno poceni v primeri z vinom iz drugih držav. Ravno radi tega je izpodrinila madžarska konkurenca še tisto malo našega izvoza, pred vsem na Češkoslovaško, kar ga je bilo dosedaj.

V Južni Srbiji je te dni pričela zelo živahna trgovina z surovimi kožami, predvsem drobnice. Za te kože se zelo zanima Avstrija in njena industrija, ki je sklenila že precej kupčij in si zagotovila znaten del sedanje zaloge.

Češkoslovaška nima zaznamovati kakih izpremememb na svojih tržiščih. Sladkor v cenah napreduje, kakor na vseh ostalih evropskih in izvenevropskih tržiščih. Žitna trgovina je bila precej mrtva, ker so kupci zelo zdržljivi. Morda je to tudi pomoglo, da se je splošna kriza, ki jo preživlja mlinska industrija na Češkem, še poostrila in da je moralo razmeroma mnogo mlinov ustaviti, oziroma omejiti svoje obrate. Tudi v lesni trgovini ni bilo nikakih izprememb. Sicer pa bodo Čehi izvoz lesa nanovo uredili in so se tozadevni razgovori ravno ta teden zelo približali svojemu koncu.

Na Poljskem je povzročilo razvrednostenje poljske marke naraščanje cen vsemu blagu. Da ne zavlada prevelika draginja, je vlada dovolila gotove olajšave pri uvozu onega blaga, ki ga na Poljskem primanjkuje. Na drugi strani pa je Poljska zopet dovolila pred kratkim zabranjeni izvoz jajec, kar je imelo za posledico, da se je trgovina s tem blagom neverjetno poživila.

Na Poljskem žitnem trgu je pred nekaj dnevi zavladala velika stagnacija. Cene so prvotno radi že omenjenega padca poljske marke prasnile z veliko hitrico navzgor, potem pa so deloma vendarle popustile. Sedaj splošno pričakujejo še nadaljnjega padca cen, zlasti vsled izdatnega dovoza ameriške moke, ki je dosti cenejša od domače.

Položaj v nemški trgovini je vsled sedanjih razmer zelo zamotan. Prvotno so vsled francoske akcije cene močno poskočile, sedaj je opažati splošno popuščanje cen. Vendar so razmere povzročile krizo v trgovini, in tej krizi je podleglo marsikako podjetje. Dasiravno izkazuje splošna statistika konkurzov v Nemčiji nazadovanje številk, — torej izboljšanje gospodarskega položaja, — se je pa nasprotno položaj v trgovini le poslabšal. Glavni vzrok je padec nemške marke in pa nestalnost na tržiščih tujih deviz, kar onemogoča varno kalkulacijo. Lesni trg ne kaže nikakega življenja, ker so kupci tudi tu zelo vzdržljivi. Cene vinu so v vsem ozemlju, ki ni zasedeno po Francozih, znatno poskočile.

Avstrijska trgovina nima zaznamovati v pretečenem tednu skoro nikakih izprememb. Na živilskem trgu so pač poskočile cene, zlasti živini in mesu, vendar bo to dviganje vlada najbrž paralizirala z prodajo svojih zalog zmrznjenega mesa. Lesna trgovina je zelo slaba, kajti Nemčija sedaj ne uvaža lesa, to pa je bilo glavno in najizdatnejše avstrijsko lesno tržišče. Vinske cene pa lezejo polagoma navzdol, ker je premalo kupcev.

Stanje posetve v Avstriji kaže deloma zelo dobro, deloma pa vsaj lanskoletno lice. To tudi preprečuje, da se niso dvignile cene žita in moke; sicer pa to zabranjuje tudi uvoz iz inozemstva, ki je sedaj, ko je krona že deloma stabilizirana, precej olajšan.

Za madžarske konzumente pomeni zadnji teden prav neprijetno presenečenje. Cene vsemu blagu so ogromno narastle, radi padca madžarske krone. Lesna trgovina je vsled kolebanja madžarske krone zelo slaba. Na vinskem trgu so cene izdatno poskočile, vendar je madžarsko vino kljub temu v primeru z drugimi državami zelo poceni, vsled česar je postala vinska trgovina na Madžarskem prav živahna. Tudi madžarska železna industrija je zelo zvišala cene svojim produktom, ter je ta trgovina nekoliko nazadovala. Živahnejša pa je bila trgovina z nekaterimi poljskimi pridelki, zlasti s krompirjem, katerega se je, oziroma se ga bo izvozilo za enkrat 2000 vagonov in pozneje morda še več.

V Romuniji se je v zadnjem času zlasti neprijetno občutilo naraščanje cen živine, vsled česar je vlada ta izvoz do 10. junija kratkomalo zabranila. Dopustila je le nekatere olajšave glede Avstrije, kateri je vsled te zabrane grozilo občutno pomanjkanje mesa. Pač pa je romunska vlada dovolila izvoz hrastovega lesa, ker so ji izvozniki zagotovili zadostne količine hrastovih pragov za železnice. Sicer pa je bila pretečeni teden trgovina z lesom precej slaba in mrtva. V splošnem se občuti tudi v Romuniji draginja, ki je zlasti sedaj, ko je lej tako močno padel, posebno občutljiva. Zlasti močno pa so narastle cene petroleja in posebej še bencina in raznih strojnih olj.

V Bolgariji je bilo pred kratkim rešeno reparacijsko vprašanje, kar je na njeno trgovino vplivalo zelo ugodno. Rešitev sama na sebi Bolgariji ne nalaga težkih bremen, poleg tega pa ji je sedaj dana neka gotovost. To je bilo opaziti že ta teden, kajti bolgarska trgovina se je neverjetno poživila.

Italija je pretečeni teden dovolila prost uvoz živine iz Romunije in Madžarske. Romunija za njo itak ne pride v poštev, ker je tam izvoz živine zabranjen, razven če se ne bo sklenil kak poseben dogovor. Italija sploh skuša spraviti svojo trgovino navzgor, zato je tudi znižala carino na riž ter odredila še več drugih olajšav v obmejnem trgovinskem prometu.

Na francoskem vinskem tržišču manjka kupcev, radi česar trgovina malodane miruje. Le tu pa tam se nekoliko poživi povpraševanje, ki pa nikoli ne traja dolgo. Glede letošnjega pridelka so francoski vinogradniki že sedaj v skrbeh, ker vlada po vinorodnih krajih občutna suša. Kljub temu pa so cene zelo čvrste in ne kažejo prav nobene volje in znaka nazadovanja.

Sovjetska Rusija je spoznala, da ji ne bo mogoče še dalje životariti ločeno od ostalega nekomunističnega sveta. Zato se je tudi ona začela zanimati za trgovino, zlasti za izvozno, ter je skušala pri inozemstvu vzbuditi potrebno zanimanje za svojo trgovino, ki je sicer šele v povojih, pa vendar že kaže svoje prve uspehe. In to se je popolnoma posrečilo. Predvsem kažejo podjetni Angleži zanimanje za izkoriščanje ruskih bogastev in prav pridno pošiljajo posebne misije v Rusijo. Pa tudi Francozi nočejo zaostati. Lesna trgovina je sedaj slaba, le stavbni les ima zelo dobre izglede. Da Rusija še bolj pritegne inozemstvo v svojo trgovino, je začela dovoljevati razne koncesije inozemskim podjetnikom, o čemur je naš list že večkrat obširneje poročal. V prošlem tednu je Rusija zopet dovolila široke koncesije za eksploatacijo lesa dvema velikima inozemskima skupinama.

Promet.

Promet v naši kraljevini sicer še vedno ni na višku, je pa že mnogo boljši, kakor je bil pred enim letom. Zelo intenzivno se deluje za izboljšanje železniških prog in cest. Sedaj smo dobili direktno zvezo po morju z Anglijo. Jugoslavenska Express je namreč sklenila pogodbo z društvom Elzerman v Liverpoolu in z Cunard-linijo, da bodo parniki teh dveh družb pristajali tudi v Gružu. Ker se promet v tem pristanišču vedno veča, so se vršila ta teden posvetovanja o razširitvi luke.

Češkoslovaška je v svrho olajšanja krize v trgovini in industriji znižala železniške tarife za mnoge predmete, tako za železno rudo, modro galico, pivo, steklo in za les, ki je namenjen za izvoz. Poleg tega ji je posebna komisija predlagala, da dovoli znižanje tarifov za živila sploh in za kemijske produkte.

Romunija je s 1. majem znižala železniške tarife. Ravno tako, s samo v še večji meri je to storila Madžarska, kar bo povzročilo skoro gotovo nov val draginje. Poleg tega bodo v slednji državi v kratkem povišane tudi pristojbine za pošto, telefon in telegraf.

Rusija je dovolila te dni posebno koncesijo Nemški paroplovni družbi, ki bo vzdrževala promet med Rusijo in pristanišči v Sredozemskem morju ter pristanišči Hamburg, Antwerpen in pristanišči v Angliji.

Francija je imela velike neprilike s prometom v zasedenem Poruhrju. Sedaj je ta promet že urejen. Ravno tako so zavezniki uredili tranzitni promet preko zasedenga Poruhrja, ker so se glede tega zelo množile pritožbe neprizadetih drugih držav.

Na Angleškem so hoteli odvzeti železničarjem draginjske doklade, ki so jih dobivali med vojno. Zato so se železničarji uprli in grozi splošna stavka železničarjev po vsej Angliji. Pogajanja so še v teku. M. G.

× **Posledica slabe valute.** Dunajski list »Morgen« poroča, da je od 43.000 hiš, ki jih je imel Dunaj pred vojsko, danes nič manj ko 21.000 prodanih. Jako dosti ponovnih dunajskih poslopij je prišlo v češke roke. A nič samo na Dunaju, nego tudi na Nemškem zlasti v Draždanih in v Lipskem so Čehi pokupili mnogo hiš.

× **Tudi v Ameriki reducirajo državne nameščence.** Kakor poročajo ameriški listi, je bilo v Zedinjenih državah za Hardingove vlade odslovljenih v dveh letih 100.000 državnih nameščencev. Da so se s tem zmanjšali državni izdatki, je jasno ko beli dan.

× **Propadanje marmeladnih podjetij.** Pred vojsko je bilo v češkoslovaški republiki le 6 tvornic v izrabljanje vrtnega sadja, danes jih je skoraj 200. Izvoz marmelade je znašal 1920. l. 181.067 q, l. 1921. 21.475 q, a l. 1922. samo 10.000 q.

× **Evropska tvornica Fordovih avtomobilov v češkoslovaški republiki.** Češkoslovaška trgovska zbornica v Čikagu se pogaja za ustanovitev velike avtomobilske tvornice Fordove družbe v češkoslovaški republiki, ki bi poceni izdelovala avtomobile za vso Evropo. Kakor se glase poslednja poročila, pogajanja jako ugodno uspevajo.

Novi bankovci v Italiji. Italijanski finančni minister je odobril izdajo 50.000 novih tisočlirskih bankovcev kot nadomestilo bankovcev, ki so izven prometa.

Privatni kapital v Rusiji. Po statistiki, ki jo donašajo »Izvestija«, je dano v Rusiji celokupno v zakup 4000 industrijskih podjetij in 6000 mlinov. Privatni kapital dobiva v Rusiji vedno večji vpliv. Privatniki imajo v Rusiji 90 odstotkov vseh patentov na trgovska podjetja.

Maksim Gorki:

Bajka.

Leži mirno — trmasti človek Vanjka pod navesom, ves je zdelan, izmučen počiva. Pribeži k nemu plemič, kričí:

— Vanjka, vstani!

— Kaj pa je?

— Ajdi Moskvo reševat!

— Kako pa to?

— Poljaki nagajajo.

— Glej ga zlomka...

Šel je Vanjka, rešuje, a vrag Bolotiškov mu kriči:

— Buča zabita, kaj neki za gospodo zastonj silo tratiš, pomisli!

— Jaz nisem navajen misliti, namesto mene sveti očetje menihi zelo zelo dobro mislijo — je rekel Vanjka: rešil Moskvo, prišel domov — vidi: navesa ni več.

Vzdihnil je:

— To so tatovi!

Leže na desno stran, da bi imel dobre sanje, preleži dvesto let, naenkrat valpet beži:

— Vanjka, vstani!

— Kaj pa je?

— Ajdi Rusijo reševat!

— Kdo ji pa kaj hoče?

— Bonapart z dvanajsterimi jeziki!

— Glej ga no, prekletega hudiča!

Odšel je reševat, a vrag Bonapart mu šepeta:

— Zakaj neki delaš, Vanjka, za gospodo, čas bi bil že, Janezek, tlačanstvo s sebe vreči!

— Bodo že sami z mene vrgli — je rekel Vanja, rešil Rusijo, vrnil se je domov, vidi — koča je brez strehe.

Vzdihnil je:

— To so ti psi, vsega te oropajo!

Šel je k gospodu, vpraša:

— Kaj pa za rešitev Rusije ne bom ničesar dobil?

A gospod ga vpraša:

— Ali hočeš, da te nasekam?

— Ne, ni treba, Bog plačaj!

Še sto let se je trudil in spal; sanje so bile sicer lepe, samo žreti nima kaj. Ako ima denar — pije, ako ga pa nima, pa si misli:

— Eh, dobro bi bilo piti!

Pribeži stražnik in kriči:

— Vanjka vstani!

— Kaj pa še?

— Ajdi Evropo reševat!

— Kaj pa ji je?

— Nemec ji nagaja!

— Kaj neki sitnarijo, ta in oni. Živeli naj bi...

Šel je, začel je reševati — pa mu je Nemec nogo odtrgal. Vrnil se je Vanjka domov z eno samo nogo, koče ni več, otroci so lakote pomrli, a z ženo sosed vodo vozi.

— Glej no, kaj se godi, ah ti! — se je začudil Vanjka, vzdignil je roko in si počesal zatilnik, a glave niti nima ne!

Prevel Petruška.

Ameriški prvoselci.

Po smrti priletnega učenjaka Henryja Vignauda je društvo pariških amerikanistov obelodanilo temeljit spis svojega bivšega predsednika o prvotnem prebivalstvu Amerike, po katerem povzemamo nekaj podatkov.

Da niso Španci odkrili nove celine in zatrli nastajajočih narodnosti, bi se bila morda razvila pri njih omika povsem drugače nego pri nas, ki smo svojo prosveto prejeli od iztoka. Je li torej Amerika »nov svet«? Po geološki tvorbi ne, pač pa po vlogi, ki je tam pripadla človeku. L. 1492. še ni bila stopila v zgodovino. Njeno stanovništvo je bilo šibko in se ni udeležilo napredka v človeškem znanju, dočim so na vzhodni polobli veliki narodi šteli tisočletno kulturo.

Zapadna polutа, pravi odličen naravoslovec, ni samo najmlajša, temveč tudi najbolj siromašna, enostavna ter omejena v organskem razvitku. Ta novi svet, ki se bogati danes od starega, si je tudi v prošlosti vzel veliko večino, če ne vseh višjih sesavcev. Kaj pa ameriški človek, je li avtohton?

Južnoameriški paleontolog Ameghino je menil, da je zanj našel znanstven dokaz o domorodnem (eutogenskem) izvoru: osteološki ostanki iz argentinskih pamp. Po njegovem naziranju najdene kosti dokazujejo, da je žoltokoži Indijanec ne le domačin na tem kontinentu, marveč oče vsega človeštva. Za ta nepričakovani zaključek je učeni starobitoslovec postavil zanimiv rodovnik človeških plemen.

Spretna trditev se je zrušila pred znanstvenimi raziskavanji ameriškega odseka, ki sta ga vodila Hrdlička in zemljeslovec Bailley Willis. V Franciji sta ji dr. Rivet in prof. Verneau zadala smrtni udarec. Glavni razlog proti Ameghinu: ni pristnih fosilnih kosti, ki bi kazale na drugačne ljudi, nego so dosedanji. Vignaud pa še dodaje: Če se je človek razvil iz prejšnje oblike, se to ni moglo zgoditi v Ameriki, kjer ni nikdar obstajala nam najbližja opična pasma.

Potemtakem je prišel amerikanski človek od zunaj. Evo nekaj zadevnih pomen: Ameriko so obljudili sinovi Jektana, ki je bil pravnuk Noetovega sinu Sema; Judje, Hebrejci in Tirci s Salomonovih ladij, poslanih v Ofir; Feničani, Kananejci, ki jih je pregnal Jozve; turanski Karijci iz Male Azije; deset izraelskih rodov; Atlanti, Tartari iz Kublajkana; predpotopne selitve itd.

Vse te domneve so neverjetne. Evo znanstvenih razlogov za možnost, da je amerikanski deželjan žolte azijske pasmine. Že sama polt zadostuje za ugotovitev, da je rumenega ali mongolskega plemena, kajti ta telesni znak je pri človeku bistven ter se protivi času kakor vsem podnebnim vplivom. Razen tega ima Indijanec dokaj fizičnih potez skupnih osobito severnovzhodnimi Mongoli.

Mnogi antropologi so menili, da so tekom tolikerih vekov okolica in križanja s tujimi priseljenci tolikanj oddaljila ameriške urojence od prvotnega tipa, da so stvorili samostojno panogo v velikih etniških razpredelbah.

Ta nazor se ne zdi opravičen, kajti doselitve so bile redke in neznatne. Ako bi bilo drugače, bi jih bila zgodovina zaznamovala in njih učinke bi mogli zaslediti po spremembah, ki bi jih bila mešanja povzročila na pratipih. A te premembe so malenkostne; tičejo se le nosu, ki je pri Indijancih bolj raven in oster nego pri rumenih Azijcih, in morda oblike čela. Vendar ne smemo pretiravati cene teh značajev napram pomembnejši skupnosti: ista barva kože in isti lasje. Metodična, podrobna raziskavanja zadnjih časov v Aziji so pokazala, da se ameriški tip ne razlikuje od severnovzhodnih Mongolov.

Edini razloček med obema obstoji v večji ali manjši čistoti pasme. Nekateri znanstveniki domnevajo, da so malajopolinezijske selitve občutno predrugačile prvotni žolti lik Indijancev, ki bi bili potemtakem danes le še mestici ali mešanci. Odlični amerikanist Vignaud meni, da najnovejše raziskave ne potrjujejo tega mnenja.

*

Amerikanski človek je torej prišel iz Azije in predstavlja panogo velikega, rodovitega žoltega plemena, ki s črno in belo pasmino tvori celokupno človeštvo. Kdaj pa se je preselil s starega na novi svet?

Ker je bila Amerika obljudena z enim samim plemenom, ko so jo odkrili, sledi dvoje iz tega dejstva: 1. preseljevanja ni bilo slučajno ali posamično,

Okultizem in Faraonovo maščevanje.

Zadnjič smo poročali, da se bavi veliki angleški pisatelj Conan Doyle — kot mnogo Angležev — z okultizmom, to je skrivnostno vedo, priklicati duhove umrlih nazaj. Ker je tudi pri nas zanimanje za okultizem veliko in imamo precej krožkov v mestu in na deželi, ki se bavijo s to vedo, se hočemo danes baviti z vprašanjem, ki bo zanimalo tudi širše občinstvo.

Pred par dnevi je umrl v Egiptu lord Carnarvon, ki se mu je po 16letnem trudapolnem proučavanju in raziskovanju posrečilo najti v puščavi grob starega egiptovskega kralja, Faraona Tutankamona. Ko je vstopil v njegovo grobnico, mu je sedla muha na lice in ga pičila. Na posledicah tega pika je umrl teden dni pozneje vsled zastrupljenja krvi in vsaka zdravniška pomoč je bila zaman. Ta skrivnostna, tako tragična smrt je razburila ves svet. Kako je bilo mogoče, da je vztrajni raziskovalec, ki se je bil v dolgih letih že popolnoma privadil tamošnjemu podnebju, umrl od pika muhe? In čudno, ravno v trenutku, ko je stopil v grobnico, se mu je pripetila nesreča.

Ali se ni duh Faraonov maščeval za to, ker je oskrunil njegov grob? Kaj mislijo o tem pristaši okultne vede?

Zanje ni dvoma. Smrt lorda Carnarvona je (čeprav je vsega obžalovanja vredna) triumf njih teorij in padel je kot žrtev skrivnostnih obrambnih sil, ki so jih nakopičili v grobnici Faraona hijerofanti, predno so jo zazidali.

Doktor Vergnes, eden sotrudnikov pariške revije za ezoterično filozofijo »Voile d' Isis«, avtor učenih študij o magični moči amuletov in rotilnih formul je sledečega mnenja:

Egipčani so si hoteli zasigurati večnost svojih grobov in jih obvarovati oskrunjenja z ofenzivnimi sredstvi, katera so jim dajale na razpolago skrivnostne sile, ki so jih znali uporabljati. Pri balzamiranju telesa so se vršili magični obredi, ki so obstojali v rotenju in polaganju amuletov na različne dele mrtveca. S tem se je v resnici kondensiral nenadoma silen dinamizem na telesu mrtveca in okoli njega. Nespametnik, ki je prišel v dotiko s tem dinamizmom, s temi silami, ki so nakopičene kot elektrika v akumulatorju, in ki so se nenadoma razširile ,ko se je odprla grobnica, je moral postati njih žrtev...

Nek drugi okultist, Fidel Amy-Sage, adept mesijanske vede in magične umetnosti muzurgične godbe, pravi o tem dogodku:

Rotenja in prokletstva, ki so jih izrekli egipčanski duhovniki v grobnicah, predno so jih zatvorili za večno, so obstojali predvsem v tem, da se ustvari »vortex«, enakovesja skrivnostnih sil, do trenotka, ko vstopi kdor v grobnico in odpre vrata. S tem razdere to enakovesje, ki so ga ustvarili magični obredi pred hermetičnim zaprtjem groba. Sile, ki so bile ustvarjene s temi obredi, so rabile gotovo točko za podlago. Ta je bila fiksirana v egipčanskih grobovih z neštevilnimi predmeti, s katero so obdali mumijo in pa z mumijo samo. Tako se je ustvarilo nekako ravnovesje sil ki so se tu nagromadile in udarec s krampom, ki je odprl grobnico Tutan-kamona, je nenadoma oprostil te sile, katere so potem pokazale svoj vpliv na onem, ki je vstopil.

To je mnenje okultistov, med tem ko so teozofi v tej zadevi silno skeptični in pravijo, da se o tem ne more ničesar vedeti.

Ravno nasprotnega mnenja so pa spiritisti. Po njih mnenju se duša živih bitij utelešuje zaporedoma v drugih životinjah in sicer vedno v životinjah višje vrste, Duša faraona se je v času 4000 let, ki so pretekla od njegove smrti sem, že vnovič večkrat utelesila in nima danes že zdavnaj več nobene zveze s svojim takratnim telesom. Vsi magični krogi skrivnostnih sil, ki so morda po njegovi tedanji smrti obdajali njegovo grobnico, so se že zdavnaj razblinili, ker to, kar je danes v grobnici, je samo mrtva materija, ki nima prav nobene zveze več s svetom duhov.

Egiptologi, to so učenjaki, ki se bavijo z raziskavanjem egiptovskih starin, razlagajo smrt lorda Carnarvona tudi na čisto naraven način. Marsikateri raziskovalec Egipta je že našel smrt pri svojem poslu, bodisi da je padel v kako globoko jamo, bodisi da se je zadušil v podzemskih rovih. Njih smrt pa še nikdo ni smatral za posmrtno maščevanje prejšnih mumificiranih umrlih. Sicer pa iskanje egiptovskih mumij ni nova stvar. Že v srednjem veku so služili praški, napravljeni iz njih, kot zdravilo zoper različne bolezni. Bile so na glasu, da dajejo zdravje in življenje... Zakaj bi torej danes povzročale smrt?...

„Harakiri“ — japonski samomor.

»Harakiri« je bil v prejšnjih časih pri Japoncih zelo priljubljen način samomora. Posluževali so se ga posebno smrtni kandidati iz boljših krogov. Za te je bil »harakiri« upeljan kot smrtna kazen, kar pa se je pozneje odpravilo. »Harakiri« je služil japonskemu plemiču, da je rešil svojo čast, ako se ni mogel nad svojim zasmehovalcem maščevati in ako je hotel ubežati sramotni smrtni kazni. »Harakiri« pa je bila tudi častna smrtna kazen, ki jo je izrekla vlada nad plemičem, ki se ni vedel dovolj dostojno. Izvršila se je v navzočnosti vladnih odposlancev in zelo svečano. Obsojenec si je z nožem, ki so mu ga svečano predali, sedeč na svileni blazini, prerezal trebuh od leve strani proti desni, nakar mu je njegov sekundant, navadno njegov najboljši prijatelj, odsekal z mečem glavo.

»Harakiri« pa tudi danes še ni popolnoma opuščen. Pojavlja se še vedno, kadar umrje kak član vladarske hiše.

Ne smemo se torej čuditi, ako vsi listi z napetostjo pričakujejo, kdo bo njegova sedanja žrtev. Neka najvažnejša ameriška agentura je poslala na Japonsko svojega posebnega poročevalca, da jo o tem nemudoma obvesti. Dobil je obenem strog nalog, da mora prisostvovati temu svečanemu činu.

Življenje sorodnika japonskega vladarja namreč, ki se mudi v Parizu, je v nevarnosti. Njegova smrt bo stala življenje enega državljana velike države solnčnega vzhoda. Prerezati si bo moral trebuh in nato spremljati pokojnika v nebesa.

»Excelsior« spominja pri tem na sledeče dejstvo: ko je umrl cesar Mutsu Hito, prednik sedanjega vladarja, se je usmrtil slavni japonski general Nogi in njegova soproga. S srebrnim bodalom sta si prerezala trebuh in nato vrat.

To je napravil pod vplivom japonskega naziranja, v znak spoštovanja napram umrlemu vladarju. Član plemiške družine iz Samurai, junak v rusko-japonski vojni, se je držal starih tradicij, ki ne dopuščajo, da bi poglavar te ugledne rodbine preživel svojega vrhovnega vladarja.

Sedaj vse pričakuje, kdo bo prihodnja žrtev, o kateri se ve samo toliko, da bo iz vrst pokojnikovih prijateljev.

— **Dober čas.** Kolar Armenault iz St. Elipha pri Loupi je šel na kunce. Kar opazi visoko nad seboj ogromno kanjo. Sprožl. Ptica je zadeta, vendar odleti naprej. Pri tem pa izpusti iz krempljev neko stvar, ki pljuskne pred osupiega neuroda. Bil je prelesten karp, ki ga je mišar poprej ujel v poplavljenem travniku. To se je zgodilo 1. aprila.

Zanimivosti.

Ženske in barve.

Duhovita francoska dama je svoječasno na neki zabavi izrazila Balzacu svoje začudenje, da grofica D. nosi rdečo krep obleko. »To je popolnoma točno,« je odgovoril Balzac. »Poznati moramo človeško srce in potem sklepati, zakaj je grofica D. izbrala to kričavo barvo. Vsak značaj ali, če hočete, duh izbere sebi slično barvo. S precejšnjo gotovostjo lahko sklepate, da so dame, ki nosijo oranžne, granatne, rumene in rumenozelenkaste obleke, trmasta in prepirljiva bitja. Ne zaupajte tistim, ki nosijo rumene klobuke, niti tistim, ki ljubijo violetno barvo, posebno pa se izogibajte ženskam s črnimi oblekami. Poslednje vrste barva je barva kabalistov, ki ljubijo zaprte, nepristopne misli. Belo je barva značajev, ki niso značaji. Ženske z belimi oblekami so skoraj brez izjeme koketne. Spomnite se, kaj so pripovedovali o kraljici Jozefini, o madami Tallien, o gospej de Récamier? In vse tri so navadno nosile bele obleke.

Ženske, ljubeče rožasto barvo, so živahne, duhovite in zelo ljubeznjive; so vesele in dostopne ter nimajo v sebi tiste voglate trme, lastne ženskam s temnimi oblekami.

Nebesnomodro je barva izvoljenih, lepih gospa. Nebesnomodro ugaja mnogim in se prilega vsaki starosti. Ženske, ljubeče to barvo, so navadno nežne in zamišljene; dokler so mlade, so nedolžne, v starejši dobi pa črtijo moralične slabosti.

Bisernosiva barva je barva žalostnih in nesrečnih žensk. Ta barva ugaja trpečim dušam, za katere so živahne barve izgubile svoj pomen, vendar pa je njih čud prenežna in duh presvež, da bi se od glave do nog oblekle v črnino. V sivi barvi najdejo prehod k nebesnomodri.

Lila obleke nosijo ženske, ki so bile enkrat mlade, toda niso več — ali pa ostanejo vedno. Ta barva je penzija žensk, umikajočih se po velikih uspehih. Mati naj nosi klobuk take barve ob poroki svoje hčere in štiridesetletna dama pri obiskih.«

S tem je Balzac povedal svoje nazore. Ako so ti merodajni tudi za današnje naše ženstvo, naj presodijo drugi. Pri tem pa naj upoštevajo okolnost, da včasi ni bila barva predmet mode, kakor je dandanes.

Zakonska ljubezen in učene ženske.

Angleži so zopet načeli vprašanje, kateremu pa bodo le težko prišli do dna, ker ima za predmet — žensko. Tozadevno vprašanje ni novo, še manj pa bi smeli trditi, da ne bi bila njegova rešitev koristna.

V svojem govoru je angleški dekan Ing izrekel obžalovanje nad dejstvom, da se je od 12.667 dijakinj, ki so obiskovale oxfordsko univerzo, poročilo jedva 657 za zakonsko življenje razpoloženih mladenk. Razmotrival je o vzrokih in prišel do zaključka, da je temu kriva univerzitetna izobrazba, vendar pa sam tega ni verjel, ker je iz lastne skušnje opazil, da študij izraz obraza samo polepša. Končno je izrazil svoje mnenje, da bi bilo absurdno misliti, da imajo vse ostale tako trdo srce, da so sklenile obljubo večnega devištva.

Njegov govor je dal povod za obširno javno diskusijo o tem vprašanju. Slišala so se mnenja, da je možno, da postanejo »univerzitetke« feministinje v slabem pomenu besede, to je, da pričnejo vsled študija moške podcenjevati. Ženski univerzitetni kolegiji naj bi bili nekaka mera za čudno naziranje, o katerem se je dozdevalo, da je zginilo in katero so prej nazivali »bas bleu«. Z univerz naj izhajajo bitja tretjega spola, neobčutljiva za vsako sentimentalnost, polna zahtev, učena in dolgočasna.

Za »univerzitetke« pa se je postavila lady Cynthia Mosley, hčerka lorda Curzona, ministra za zunanje zadeve. To je bilo res, pravi ona, toda to je bilo pred petindvajsetimi leti. Tedaj se je smatrala večina dijakinj in sicer radi predsodkov tedanjega sveta, kot »bas bleu«, kar so često tudi bile, kar pa so vedno postale. Bile so ženske, ki niso imele zakonskega čuta in so se radi tega vrgle v intransigentni feminizem. Šle so na univerzo, da si vstvarijo neodvisen življenjski položaj, pri tem pa so se navzele moškega značaja, ne samo v obleki, ampak tudi v svoji notranjosti. Nosile niso modrih nogavic (t. j. »bas bleu«, odtod ta naziv), pač pa moški ovratnik in čevlje.

Toda z moškim ovratnikom in z moškimi čevlji, je zginil tudi tip moških žen. Danes so le redki taki zanemarjeni značaji, ki jih je moški svet zasmehoval in ki so se naslajali nad zaprašenimi notesi, z naočnikom na nosu. Moderna dijakinja je ljubka, kakor so vse druge njene tovarišice, ki ne posečajo univerz. Kakor te, je tudi ona privlačno bitje, polno življenja, zdrava, zapeljiva in lepo oblečena. Če si nadene pri univerzitetnih obredih togo in štirioglato čepico, nas to nikakor ne odbija, ampak celo privlačuje. S svojimi tovariši jo najdeš pri sportu in z njimi vred pri dijaških norostih.

Listi so često poročali o raznih nočnih doživljajih v Oxfordu in Cambridge; dijakinje, ki so se vrnile pozno v noč v svoj kolegij, so našle vrtne ograje zaprte, pa se niso nič vznemirile. Z dijaškim humorjem so jih s pomočjo svojih tovarišev, ki so jih do doma spremili, preplezale in šle mirno spat. Toda tudi brez skakanja čez ograje, se dijakinje lahko udeležujejo nočnih zabav, posečajo plese in gledališče.

Na kratko, moderna dijakinja ni samo prava in normalna ženska, ampak ima kot nameček, samozavest, ki ji pomaga v mnogih življenjskih položajih. Ona je idealna življenjska tovarišica, žena, v kateri se združuje modrost z ljubeznijo.

Toda dijakinja, ki je odšla z univerze s »prav dobrim« iz zgodovine, ki ni grda in je mlada, ki tudi ne skriva, da se ji moški dopadejo, ravno ta skuša najti sebi primernega moža. Tu je torej treba iskati pravi vzrok, da se jih toliko ne omoži. Bolj popolna vzgoja in izobrazba jo silita, da išče moškega s posebnimi sposobnostmi, ki jih je zelo težko najti. Morda jo pride snubit deset kandidatov, ki jih pred par leti gotovo ne bi odklonila.

Končno je precej moških, ki imajo vse predpogoje, da bi osrečili kako univerzitetko, toda moški ne zaupa razviti ženski mentaliteti. Moški se čuti bolj srečnega, ako poroči žensko, katero nadkriljuje s svojim razumom. Kar ga na svetu interesira, najde izven doma; v domu in soprogi pa išče samo mir. Toda tudi izobražena ženska mora stremeti za istotakim možem, najti tudi ona se zaveda, da je njeno torišče dom. Potrebuje torej moža, ki bo dajal njeni izobrazbi razen tega dejstvo, da imajo moški veliko izbero med lepimi dekleti-nedijakinjami in da se na podlagi prej rečenega, odločijo za te. Moški pač stremi za tem, da ženska čuti njegovo varstvo.

Morda ima lady in njena univerzitetka s »prav dobrim redom« iz zgodovine prav, toda to ničesar ne spremeni na dejstvu, da ostane večina »učenih« žensk neporočena. Dozdeva pa se, da je Lady pozabila na en moment, ki tudi moške odbija in ki ga mi Slovenci pri »bas bleu« nazivljamo »domišljavost«.

— **Sara Bernhardt** Nedosežna glumačica počiva v proslulj rakvi iz roževca, pa brez svinčene krste. Neki prijatelj slavne tragedke, ki je hlepel vedno po izvirnosti, ji je predlagal, da bi ji poslal za novoletno darilo — rakev. Šaljiva gospa je privolila v mrtvaški predlog. Čez nekaj dni pride iz hiše, ki izdeluje pogrebne zaboje, uradnica mero jemat. Videč, da uradnica beleži prevelike številke, jo umetnica opomni na to. — »Gospa še lahko zraste in se zredi,« ji odvrne sobesednica. Po nekoliko dneh priteče hišnik ves preplašen in naznani Bernhardtovi, da so prinesli »la biére« (r a k e v ali pa p i v o: Bahre in Bier!) »Naj se shrani v kleti«, odvrne Sara, misleč na pivo. Ko se je nesporazum razjasnil, so krsto namestili v artistkino sobo, kjer je ležala njena sestra, bolna na sapniku. Sitna bolnica je hotela, da bi Sara spala z njo. — Zdravnik pa se je odločno uprl. Ker je bilo v stanici premalo prostora za drugo postelj, je svetovno znana igralka nekaj noči ležala kar v krsti, ne da bi bilo to motilo katero izmed sester. To zgodbo je Bernhardtova pravila sama l. 1891 na parniku Monowai, sredi Tihega oceana, med San Franciskom in Sidneyem.

— **Raj razporočencev.** — Mehikanski konzulati v Združenih državah so dobili od svoje vlade obvestilo, da se smejo vsi tujci v Mehiki zakonsko ločiti, če so bivali mesec dni v tej deželi. Če se strinjata oba zakonca, stane obred 15 dolarjev; ako se ena stranka protivi, se plača 125 dolarjev. Moški se lahko takoj na novo oženijo; ženskam pa se dovoli nova možitev stoprav čez 30 dni. Kako je to dolgo!

— **»April«** V Marsiliji je neki duhovnik objavil plačan mrtvaški oglas, da je blago dušo izdihnil ugleden trgovski posredovalec. Na njegov dom so bili sklicani radi pogreba številni prijatelji. Mešetarju se je za malo zdelo in tožl.

Šah.

PARTIJA ŠT. 2

Igrana v 3. kolu jugoslov. šah. turnirja v Celju, dne 17. avgusta 1921.

Beli: Vuković		Črni: prof. Ferjan	
1.	d_4	1.	e_6
2.	c_4	2.	f_5
3.	Sc_3	3.	Sf_6
4.	e_3	4.	Lb_4
5.	Ld_3	5.	b_6
6.	Ld_5	6.	Lb_7
7.	f_3	7.	Sc_6
8.	Sg_1 — e_2	8.	0 — 0
9.	0 — 0	9.	De_7
10.	a_3	10.	Ld_6
11.	b_4	11.	De_8
12.	c_5	12.	Le_7
13.	Db_3	13.	Sd_8
14.	Lf_5	14.	Kh_8
15.	Lc_3	15.	Sf_7
16.	e_5	16.	Tb_8
17.	cb	17.	cb
18.	Lf_4	18.	Tc_8
19.	Ld_3	19.	d_5
20.	Tac_1	20.	Sd_8
21.	Lg_3	21.	g_5
22.	Le_3	22.	Kg_8
23.	Lf_6 =	23.	Lf_5
24.	ed	24.	ed
25.	Sd_5 =	25.	Ld_6
26.	Dd_4 = +	26.	De_8
27.	Lc_4	27.	Df_8
28.	Dd_7	28.	Tc_4
29.	Df_6 = +	29.	Tf_8
30.	Tc_1 =	30.	Td_7
31.	Td_1	31.	Sb_7
32.	d_5	32.	Sd_8
33.	Tc_3	33.	Kf_7
34.	Sd_4	34.	Ke_7
35.	Te_1 +	35.	Kf_8
36.	Se_4	36.	Sf_5
37.	Tc_7	37.	Ld_4 +
38.	Sd_4 =	38.	se vda...
(1 uro 27 sek.)		(1 uro 24 sek.)	

Tropotezke:

Naloga št. 3. (M. Havel)

Beli: Ke_1, Df_8, Lf_1, kmet: g_4

Črni: Kg_5.

Naloga št. 4. (W. A. Shinkmann)

Beli: Kh_8, Th_8 in e_6

Črni: Kg_8.

ŠAHOVSKI AFORIZMI.

1. Edina skupnost šahista in kvartača je v — strahu pred kibicem.
2. Šahist je nenavaden človek; neljubemu je, ako mu kdo preveč olajša delo.
3. Šahist meri vrednost izvojevane zmage po ostrosti boja.
4. Šah je imenitnost, ki naj bi se h igraje naučilo.
5. Šah in njegovi prijatelji se seznanjajo prepogosto le »en-passant«.
6. V šahovski igri je vsak kmetič »oficirski — aspirant«.
7. Kdor »ga« močno potegne v gostilni, potegne v šahovskem lokalu zelo slabo.
8. Ko je kmet na šah. deski dosegel višek svojega težkega dela, še izdaleka ne kaže, da bi se podal v zasluženi pokoj.
9. Kršitev zvestobe v ljubezni — vsak danjost, v šahu — nemožnost.

Drobtine.

— **Kostišče Petit Theraln.** Pri Creilu v Petit Theralnu (Francija) so nedavno zasledili jamo s številnimi razmetanimi okostji. Gre po vsem videzu za grobnico iz dobe glajenega kamena (neolitična epoha). To je razvidno iz tega, ker so plošče zakrivale vhod. Podobne špilje in votline so našli v okrajih Seine-et-Marne, Oise, itd.

— **Ponižana obala.** Zadnji viharji so razkrili na obrežju Trez Malaquen pri Douarnenezu (t. j. s u h i h r i b v bretonščini) veliko množico panjev, menda hrastovih, ki so bili dolgo vrsto let zasuti s peskom in postali rdečkasti. Te dni je nevihta odnesla peščeno plast. Znano je, da se je tu kakor na mnogo drugih mestih bretonskega primorja nabrežina znatno vdrla tekom stoletij.

— **Nenavaden hrust.** 34 letni Dunajčan Breitberg — poroča londonski zdravniški list L a n c e t — je s svojimi zobmi razgrizel jeklene in železne verižice, debele pol centimetra. Zvil je v krog in nato v spiralo 4 cm debele železne paličice, rabeč svoje čekane kot klešče; nadalje je na mah z golo pestjo zabil v 2.5 cm debelo desko žebelj, kateremu je poprej odgrznil glavico; končno je s svojim tilnikom upognil tirnico (kolejnico), široko 10 in visoko 6 cm.

---

priselile so se marveč obilnejše enovrstne skupine, 2. to pa se je zgodilo po kopnem, saj potomci prvotnih izseljencev niso poznali plovstva, rabili niso ne vesla ne jadra... Torej po kateri poti so dospeli v novo domovino?

Zemlja, kakor vemo, je prešla skozi razne razdvojne stopnje, ki so vplivale na obliko in obseg celin kakor morij, živalstva kakor rastlinstva. Geologija in paleontologija sta zabeležili znake teh premen, katerih zadnje so se vršile v pleistocenu, ki se sklada s prvimi časi kvaternarne dobe, t. j. tik pred sedanjo našo.

Glede zadevnih potov se omenjajo: Behringova ožina, zemlja, ki je združevala Alasko z Aleuti in s Kamčatko, kak severni atlantski kontinent obsegajoč Groenlandijo in Labrador, drugo atlantsko celino med Sredozemskim morjem in Antilji, spojilo med Afriko in Južno Ameriko, avstralopacifična suha zemlja, indo-afriški kontinent imenovan Lemurija, končno antarktična celina.

Ta seznam kaže, kako zelo je moderna veda prepričana, da je bilo več kopnih zvez med novim in starim svetom. Take prehode dokazujejo geološka, biološka in paleontološka opazovanja, ki so rodila mlado, zanimivo znanost: *živalsko in rastlinsko geografijo.* Dvomiti se ne dá o njih, zgolj o starosti in legi so mnenja različna. Vsi pa se strinjajo v tem, da so dolgo trpeli ter da so se postopoma stvorili pa izginili: torej ni mogoče povedati, doklej so bili porabljivi. Večina so starejši nego človeški rod, ki potemtakem ni mogel uporabiti vseh. Vendar je verjetno, da se je žolto azijsko pleme selijo enkrat ali večkrat po severovzhodu iztočne polute ali pa groenlandski ožini na severozapadu.

Če sodimo po starinoslovskih ostankih, ki so jih zapustili, in po njih jezikih, ki so se baš tvorili, so bili prvi azijski uskoki še v kameniti dobi in so se morali odtrgati od zaostalih ljudstev, ki so se bila iz nam neznanih vzrokov zatekla v severne krajine.

V Ameriki so izseljniki tvorili dva velika toka; zapadnega, ki se je razcepil na dvoje: Mound Builderji in Nahuatli, iz kojih so izšli Tolteki, Azteki, Maje in drugi rodovi na bregovih Tihega oceana; druga struja se je takisto razdvojila v Eskime, jasno določene, ter plemena ob pobočju Atlantika, katerih sledove je teže spoznati.

Ker so bili prepuščeni sami sebi in se niso mogli križati z drugimi plemeni, so potomci prvih stanovnikov Novega sveta navzlic sekundarnim izpremembam, nastalim spričo novega osredja ter okolja, ohranili osnovne telesne znake prvotnega narodnostnega vzorca in tvorijo še danes tam, kjer so se mogli odtegniti tujemu gospostvu, izumirajočo panogo, ki je najčistejša in najsorodnejša začetni azijski žolti pasmi.

Zatorej smemo sklepati, ugotavlja pokojni Vignaud, da razen svojega izvora Indijanci Novega sveta ne dolgujejo ničesar Staremu, ki jih je spoznal samo za to, da jih je ugonobil.

Areh Trtnik.

Napredki in načrti v zračnem prometu.

Letalska tehnika je v zadnih letih zares presenetljivo napredovala. Le spominjajmo se nazaj, na leto 1908, ko se je posrečil prvi verificirani polet. — Pogoj je bil, leteti od izhodišča 500 m, nato leteti med dvema drogoma, se obrniti in vrniti k izhodišču. Preleteti je bilo približno 1 km vse skupaj in sicer tako visoko, da se kolesa letala niso dotikala zemlje. Za ta polet je bila razpisana visoka nagrada.

Ko je izbruhnila vojna, je letalstvo že zelo napredovalo. Aeroplani z večjo posadko so že preleteli po več 100 km brez prekinjenja in so dosegli višino do 5000 m. Že takrat so delali razni iznajditelji na takozvnih veleletalih ali veleaeroplanih. Od teh mož moramo posebno omeniti Rusa Sakorskija, ki je hotel zgraditi aeroplan, ki bi letel iz Evrope v Ameriko. Njegove sanje pa so se uresničile šele nekaj let pozneje.

Potem pa je prišla svetovna vojna s svojimi grozotami. Dan na dan smo čitali o zračnih bojih, o bombnih napadih itd. Ta letala niso bili več oni šibki predvojni stvori iz bambusa, platna in žic, ki so se pri najmanjši nerodni kretnji prekucnili, ampak so bile silne mase železa in jekla — železne ladje. Samo krmilo takega orjaka je bilo toliko, kakor letalo od 1914! Da se pa je mogel tak orjak premikati, je moral imeti tudi primerno močne stroje za pogon zračnega vijaka. Taki veleaeroplani so imeli samo po en vijak, pa tudi po dva ali tri, katere je gonila vsakega posebna motorna naprava, od ostalih neodvisna. Skupna moč teh motorjev je često presegala 1000 HP (konjskih sil). Taka letala so mogla prevažati še razven opreme (bencin, olje, pomožni aparati, strojnice, moštvo) še okroglo 5000 kg bomb ali drugega blaga te teže.

Takoj po vojni so uredili po raznih državah letalske pošte, ki obstojajo deloma še sedaj, deloma pa jih na novo ustanavljajo. Kar je bilo med vojsko pošt te vrste, so bile večinoma le za vojaško uporabo, le redkokdaj tudi odprte za javni promet in so le kratek čas delovale. Pa ne samo pošte, ampak tudi osebni promet se vrši potom aeroplanov. Taka letala imajo v notranjščini kabino, podobno kupejem na železnici, v kateri se ravnotako mehko sedi, kakor v kakem salonu. Tehniki pravijo, da je že danes pri primerni razdalji promet z aeroplanom cenejši od avtomobila. Seveda bi morala biti varnost še nekoliko večja. Kajti, če tudi pri eventuelni nesreči ne upoštevamo osebnih, oz. človeških žrtev, je vendar uničeno letalo, vredno več milijonov. Sicer pa se je število nesreč že znatno znižalo.

Prvi je letel preko Atlantskega oceana amerikanski pilot, letalski poročnik A. C. Read s pomorskim letalom N. C. 4, v treh etapah. Dne 17. maja 1918. se je dvignil ob 23 uri 6 minut v St. Johns na Novi Fundlandiji v zrak in preletel v 15 urah in 19 minutah razdaljo 1930 km otoka Haiti v skupini Azorov. Odtod je letel do 300 km oddaljenega otoka Ponte Delgade, kjer so ga neugodne razmere prisilile obstati. Po prekinjenju vožnje se je zopet dvignil 27. maja ob 9 uri 20 minut in nadaljeval vožnjo. Po 11urnem bivanju v zraku je srečno dospel v Lassabon, ki je od zadnje postaje oddaljena 1150 km.

Vendar pa je od prvega posrečenega poleta preko Oceana do praktičnega prometa še dolga pot! Po mnenju strokovnjakov (opozarjam, da so to samo hipoteze), bi se vršil menda polet takole: vsem je znano, da postaja zrak vedno redkejši, čim višje pridemo. V višini približno 15.000 m bi lahko 7000 km (Evropa—Amerika) preleteli v približno 13 urah. Sedaj pa nastopi to neprijetno dejstvo, da je v višini 15.000 m zelo mrzlo in je radi tega treba obvarovati letalo in moštvo pred mrazom najmanj 50 stopinj Celzija; drugič vsebuje zrak v tej višini zelo malo kisika, tako da je treba tega vzeti s seboj. Tretjič pa potrebuje motor vedno atmosferičnega zraka pod normalnim pritiskom, katerega pa seveda tam zgoraj ni. Končno pa dela zračni vijak v taki višini silne težave. Kajti vijak, ki je prirejen za normalni pritisk, ni več pripraven za velike višine in obratno. In to je menda dosedaj glavna ovira za dviganje v velike višine, kajti prve tri dandanes že lahko odstranimo.

Sicer pa je upati, da se bo dala najti tudi za to točko ugodna rešitev in da bomo lahko kmalu doživeli praktičen promet preko oceana